

BOSNA I HERCEGOVINA

„MEDICA“ ZENICA

Medica Zenica je stručna ženska nevladina organizacija, koja od aprila 1993. godine kontinuirano pruža psiho-socijalnu i medicinsku podršku ženama i djeci žrtvama ratnog, a potom i poratnog nasilja, uključujući žrtve ratnih silovanja i seksualnog nasilja u mirnodopskim uslovima; žrtve porodičnog nasilja, te žrtve trgovine ljudskim bićima. Medica je nastala na inicijativu njemačke nevladine organizacije Medice mondiale, koja je do 2003. godine finansirala glavninu operativnih troškova projekta, a već petu godinu, Medica Zenica se finansira iz različitih donatorskih izvora za specifične projekte.

Pristup ženama i djeci žrtvama nasilja temelji se na humanističkim vrijednostima i uključuje pružanje usluga skloništa/sigurne kuće i psihološkog savjetovališta uz medicinsku i psihološku pomoć klijentima (ženama, djeci, kao i muškarcima u sklopu porodične terapije) tokom oporavka od posljedica traume i nasilja, kao i ekonomsko osnaživanje kroz program prekalifikacija u vidu zanatskih obuka.

Uz direktni rad sa žrtvama traume i nasilja, Medica Zenica provodi i niz edukativnih, istraživačkih, zalagačkih i izdavačkih projekata usmjerenih na promociju i zaštitu ženskih ljudskih prava, prevenciju i rehabilitaciju od seksualnog i porodičnog nasilja i suzbijanje trgovine ljudskim bićima.

Edukativni rad Medice Zenica, sa fokusom na problematiku traume i nasilja, obuhvatio je tokom proteklih 12 godina brojne uposlene u različitim institucijama i organizacijama (policija, sudstvo i tužilaštvo, zdravstvo, socijalna zaštita, NVO i njihovi servisi, prosvjeta, mediji...) Pored toga kontinuirano se odvijao i edukativno-terapijski rad sa različitim grupama pomoći i samopomoći na terenu. Treninge i radionice su vodile Medicine edukatorice.

Zalagački rad

Medica Zenica je članica niza radnih tijela i zalagačkih mreža u BiH koje sudjeluju u izradi relevantnih strategija i zakona vezanih za ravnopravnost spolova, problem nasilja i trgovine ljudskim bićima, kao i za status nevladinih organizacija. Osim toga, u svom radu značajnu pažnju posvećuje segmentu odnosa sa javnošću, prevashodno kroz stalnu komunikacijsku posvećenost sadašnjim i bivšim klijentima, te ostalim korisnicima usluga ovog projekta. Potom kroz informativnu i promotivnu prezentaciju cjelokupnog rada projekta Medice Zenica u zajednici i šire, kroz primanje različitih posjeta iz zemlje i inostranstva, kroz kontakte s medijima, sa predstavnicima donatora, te sa institucijama i nevladinim organizacijama u zemlji i svijetu.

Svake godine Medica sudjeluje u međunarodnoj kampanji **„16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama“**.

Značajan uspjeh u 2006. godini bila je kampanja **„Za dostojanstvo preživjelih“** (u partnerstvu s producentskom kućom «Deblokada» filma „Grbavica“, rediteljke Jasmile Žbanić i mrežom ženskih NVO-a u FBiH) koja je rezultirala uvođenjem zakonskog statusa-civilnih žrtava rata-za žene koje su preživjele ratna silovanja.

Od početka 2007. godine Medica Zenica se aktivno zalaže za integraciju skloništa/sigurne kuće i psihološkog savjetovališta u postojeći sistem socijalne i zdravstvene zaštite kroz mješoviti model suzbijanja nasilja nad ženama i djecom. S tim u vezi Medica Zenica je sklopila **protokole o saradnji** sa pojedinim institucijama i organizacijama kako bi žrtvama nasilja bile obezbjeđene kontinuirane i kvalitetne usluge uz maksimalno korištenje postojećih resursa Medice Zenica, ali i resursa u zajednici.

Do sada su potpisani Protokoli o saradnji sa sljedećim institucijama i organizacijama:

- Protokol o saradnji i osiguranju adekvatnog i sigurnog smještaja i zbrinjavanja stranaca žrtava trgovine ljudima u BiH sa Ministarstvom sigurnosti Bosne i Hercegovine, potpisan 10. 3. 2005. godine i 2008. godine
- Protokol o saradnji u radu Sigurne kuće i savjetovališta za žene i djecu žrtve nasilja u porodici sa Općinom Zenica, u februaru 2007. i 2008. godine
- Protokol o saradnji na unapređivanju efikasnije psihosocijalne zaštite u cilju zbrinjavanja žrtava nasilja na području općine Zenica sa JU Centar za socijalni rad Zenica i Općinom Zenica, potpisan 1. 2. 2007. godine
- Protokol o saradnji sa Društvom socijskih radnika Zeničko-dobojskog kantona, potpisan 31. 12. 2007. godine
- Protokol o saradnji u pružanju medicinskih usluga sa JU Kantonalna bolnica Zenica, potpisan 12. 6. 2008. godine.

Nacionalni akcijski planovi/politike (NAP)

1. Jedinствен NAP za sve oblike nasilja nad ženama

- 1.1. DA LI JE VLADA BIH DONIJELA JEDINSTVENI NACIONALNI PLAN AKCIJE ZA BORBU PROTIV NASILJA NAD ŽENAMA KOJI SE ODNOSI NA SVA PODRUČJA NASILJA NAD ŽENAMA, KAO ŠTO JE U PREPORUCI REC(2002)5 O ZAŠTITI ŽENA OD NASILJA (SILOVANJE I SEKSUALNO NASILJE, NASILJE UNUTAR PORODICE, SEKSUALNO ZLOSTAVLJANJE, GENITALNO SAKAĆENJE, NASILJE TOKOM I NAKON KONFLIKTA, NASILJE U INSTITUCIONALNOM OKRUŽENJU, NEMOGUĆNOST POŠTOVANJA SLOBODE IZBORA U VEZI SA REPRODUKCIJOM, UBIJANJE U IME ČASTI, PRISILNI BRAKOVI)?

Vlada BiH još uvijek nije donijela jedinstvene nacionalne planove/politike za sve oblike nasilja nad ženama.

U vremenu kada nastaje ovaj tekst, **Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine** je izradila **Nacrt strategije za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici za BiH** i postavila ga na web stranicu, (dostupno na: <http://www.arsbih.gov.ba/index.aspx?PID=342>) sa pozivom javnosti da se do 20.12.2008. godine dostave komentari na Nacrt strategije za

prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici u BiH, s obzirom da je u to vrijeme Nacrt strategije bio u fazi javne rasprave.¹

U okviru teksta Nacrta strategije za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici u BiH, 2008. –2010. godina, o procesu nastanka ovog dokumenta se, između ostalog, kaže:

“Programom rada Vijeća ministara Bosne i Hercegovine za 2008. godinu i Programom rada Agencije za ravnopravnost spolova, Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, predviđena je izrada Nacionalne strategije za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici. Izrada Strategije za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici predviđena je i Gender akcionim planom Bosne i Hercegovine, kao petogodišnjim strateškim dokumentom, u kojem su spojene vertikalno i horizontalno, sve obaveze Bosne i Hercegovine iz oblasti ravnopravnosti spolova, koje proizilaze iz dokumenata Ujedinjenih nacija, Evropske unije i Vijeća Evrope. Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je usvojilo Gender akcioni plan Bosne i Hercegovine na 129 sjednici, 14.09.2006. godine.

U Nacrtu pomenute strategije se potom, dalje navodi:

“...U skladu sa programima rada gender institucionalnih mehanizama u Bosni i Hercegovini i potrebama donošenja krovne Strategije za borbu protiv nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini, Koordinacioni odbor gender institucionalnih mehanizama Bosne i Hercegovine, je donio odluku da Agencija za ravnopravnost spolova, kao krovna institucija za ostvarivanje principa ravnopravnosti spolova u okviru izvršne vlasti u Bosni i Hercegovini, sublimiranjem ciljeva i aktivnosti entitetskih Starteških i akcionih planova, kreira Nacionalnu strategiju za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici. Cilj Nacionalne

¹ Kako su izvjestili mediji, među kojima i novinska agencija Fena, rasprava o nacrtu Strategije za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici BiH, održana je 6. i 7. 12. 2008. godine na Jahorini, u organizaciji Agencije za ravnopravnost spolova BiH. U raspravi su učestvovali članovi Komisije za ostvarivanje ravnopravnosti spolova Predstavničkog doma, ustavnopravnih komisija Predstavničkog doma i Doma naroda, Zajedničke komisije za ljudska prava, prava djeteta, mlade, iseljeništvu, izbjeglice, azil i etiku, kao i predstavnici Parlamentarne grupe za populaciju i razvoj. Učesnici su podržali ovaj dokument i konstatirali da ga je neophodno što prije usvojiti u Parlamentarnoj skupštini BiH, pa se u tom smislu očekuje da Vijeće ministara utvrdi prijedlog Strategije i uputi je u parlamentarnu proceduru početkom naredne, 2009. godine. Preuzeto 12. 12. 2008. god. sa: www.bhtelecom.ba/portalnovost+M5bfc8054b9.html

strategije je koordinacija implementacije entitetskih strateških i nacionalnih planova za borbu protiv nasilja u porodici, radi njihove što efikasnije primjene, naročito ukoliko se uzme u obzir fragmentarnost i neusklađenost zakonske regulative u Bosni i Hercegovini, te neobjedinjenost statističkih podataka koji se odnose na pitanje nasilja u porodici. (...)

Glavni i posebni ciljevi Strategije

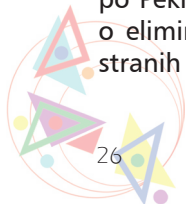
Dugoročni strateški cilj u oblasti prevencije nasilja u porodici je: osigurati usklađeno i adekvatno preventivno djelovanje organa vlasti na svim nivoima organiziranja vlasti i nevladinih organizacija u sprečavanju nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini, što podrazumijeva sljedeće specifične ciljeve:

- žrtve nasilja u porodici staviti u središte interesovanja i zaštite,
- podići svijest o nasilju u porodici kao društvenom problemu, kao i svijest o tome da nasilje u porodici predstavlja kršenje ljudskih prava i da mu se svaka institucija i pojedinac moraju suprotstaviti,
- društvenu zajednicu obavezati da ovom problemu da prioritet, da pokaže političku volju i obezbijedi resurse, multisektoralan i koordinisan pristup radi postizanja konkretnih rezultata u njegovom rješavanju.

Osnovni i posebni ciljevi Strategije za prevenciju nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini objedinjuju ciljeve Strateškog plana za prevenciju nasilja u Federaciji BiH (2009-2010) i operativne ciljeve Akcionog plana za borbu protiv nasilja u Republici Srpskoj (2007 – 2008)...”

Prethodno, na nivou države BiH donesen je Gender akcioni plan, koji tretira aktivnosti iz 15 oblasti među kojima je i oblast koja se tiče nasilja nad ženama:

Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine, u saradnji sa Gender centrima Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske, pripremila je petogodišnji Gender akcioni plan Bosne i Hercegovine. Nastanku Gender akcionog plana su prethodile Preporuke radnih grupa za implementaciju Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH, Državni plan akcije po Pekinškoj deklaraciji (DPA), Izvještaj Bosne i Hercegovine po Konvenciji o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena, te brojne analize domaćih i stranih dokumenata.

U GAP-u, su spojene vertikalno i horizontalno, sve obaveze Bosne i Hercegovine iz oblasti ravnopravnosti spolova, koje proizilaze iz dokumenata Ujedinjenih nacija, Evropske unije i Vijeća Evrope.

Gender akcioni plan Bosne i Hercegovine usvojen je na 129. sjednici Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, 14.09.2006. godine.

Cilj Gender akcionog plana je postizanje principa ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini, u svim oblastima javnog i privatnog života.

Struktura Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine:

- Aktivnosti u 15 oblasti GAP-a
- Operativni plan, koji sadrži indikatore i odgovorne institucije
- Aneksi (Inicijalni, drugi i treci CEDAW izvještaj BiH, Preporuke CEDAW Komiteta, Pekinška deklaracija, Nacionalni plan akcije po Pekinškoj deklaraciji, Zakon o ravnopravnosti spolova u BiH, Preporuke radnih grupa za implementaciju Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH itd.)

Jedna od aktivnosti u okviru pomenutih 15 oblasti je i aktivnost u segmentu:

Nasilje u porodici, nasilje na osnovu spola, uznemiravanje, seksualno uznemiravanje i trgovina osobama (trafficking).

Poglavlja Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine:

- Evropske integracije u svjetlu ravnopravnosti spolova
- Saradnja i jacanje kapaciteta
- Makroekonomske i razvojne strategije
- Gender senzitivni budžeti
- Politički život i donošenje odluka
- Zapošljavanje i tržište rada
- Socijalna inkluzija
- Gender senzitivni mediji
- Cjeloživotno obrazovanje
- Zdravlje, prevencija i zaštita
- **Nasilje u porodici, nasilje na osnovu spola, seksualno uznemiravanje, uznemiravanje i trgovina osobama**
- Uloga muškaraca

- Usklađivanje profesionalnog i porodičnog života
- Održivi okoliš
- Komunikacione i informacione tehnologije

Struktura poglavlja GAP-a:

- Usklađivanje zakonodavstva i donošenje podzakonskih akata
- Definisanje strategija i politika
- Istraživanja
- Statistički podaci
- Aktivnosti (edukacije, podizanje svijesti, promocije).

Vlada Republike Srpske je u julu, 2007. godine usvojila Akcioni plan za borbu protiv nasilja u porodici u 2007. i 2008. godini. Ovaj plan, kako se u njemu navodi, predstavlja prelaznu fazu do donošenja Strategije za borbu protiv nasilja u porodici u RS-u za period od 2009. – 2013. godine, čije donošenje je planirano do kraja 2008. godine.

Kao jedan od ciljeva u Nacrtu Strategije za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici za BiH, navodi se i izrada Strategije za borbu protiv nasilja u porodici 2009. – 2013. u Republici Srpskoj. Ovdje navodimo detalje koji su naznačeni u tom cilju, uz napomenu da se u Nacrtu strategije za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici u BiH ne precizira da li je išta do sada realizovano po navedenim stavkama ovog cilja, kako slijedi:

“IV 4. Izrada Strategije za borbu protiv nasilja u porodici 2009-2013 u Republici Srpskoj²”:

IV.4.1. Osnivanje i rad Radne grupe za izradu Strategije

Nosioci aktivnosti:

- Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite i Ministarstvo pravde Republike Srpske

Rok provedbe: 2008.

IV.4.2. Prikupljanje informacija i dobrih praksi zemalja regije, Evrope i svijeta

Nosioci aktivnosti:

- Gender centar Republike Srpske

Rok provedbe: 2008.

IV.4.3. Izrada prvog nacrtu Strategije

Nosioci aktivnosti:

- Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite i Ministarstvo pravde Republike Srpske

Rok provedbe: 2008.

IV.4.4. Javna rasprava i finaliziranje teksta Strategije (na regionalnom nivou: Banja Luka, Prijedor, Doboj, Bijeljina, Istočno Sarajevo i Trebinje)

Nosioci aktivnosti:

- Ministarstvo pravde i Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske

Rok provedbe: 2009.

² Preuzeto u decembru, 2008. iz teksta Nacrta strategije za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici u BiH, dostupno na <http://www.arsbih.gov.ba/index.aspx?PID=7&RID=342>

IV.4.5. Upućivanje Strategije u redovnu proceduru za usvajanje

Nosioci aktivnosti:

- Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite i Ministarstvo pravde Republike Srpske

Rok provedbe: 2009.

Obrazloženja aktivnosti:

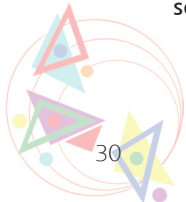
Partneri nosioca aktivnosti IV.4: Gender centar, Ministarstvo za porodicu, omladinu i sport, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Odbor za jednake mogućnosti, partnerske nevladine organizacije i drugi institucionalni i vaninstitucionalni partneri koje odredi nosilac aktivnosti.

Osnovni indikator provedbe za posebni cilj IV.4:

- *Usvojena Strategija za borbu protiv nasilja u porodici 2009-2013 u Republici Srpskoj"*

U nastojanju da dođemo do najaktuelnijih informacija o tome u kojoj se fazi nalazi planirana izrada Strategije za borbu protiv nasilja u porodici u Republici Srpskoj, 2009-2013, obratile smo se koleginicama iz nevladine organizacije "Udružene žene" – Banja Luka, koje su potom kontaktirale Gender centar Republike Srpske, a nakon toga nam posredstvom e-maila prosljedile odgovor iz Gender centra RS u kojem se navodi:

-Jedan od operativnih ciljeva Akcionog plana za za borbu protiv nasilja u porodici u 2007. i 2008. godini je izrada Strategije za borbu protiv nasilja u porodici 2009-2013 koja bi trebala biti završena u prvom kvartalu 2009. godine i koja bi zatim išla na usvajanje na Vladu RS. Radna grupa je oformljena, a sačinjena je od relevantnih institucija koje su bile ključni partneri u sprovođenju Akcionog plana (Gender centar Vlade RS, Ministarstvo porodice, omladine i sporta, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo pravde, Ministarstvo prosvjete i kulture RS). Strategija predstavlja petogodišnji strateški plan za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici. Ciljevi i aktivnosti će biti preuzeti i iz Akcionog plana koji će se proširiti i na kojima će se intenzivirati rad.

Izrada Strategije za borbu protiv nasilja u porodici, osim formiranja radne grupe institucija i van -institucionalnih partnera subjekata zaštite, zahtijevala je prije svega sektorsku analizu stanja kroz angažovanje stručnih osoba iz sektorskih oblasti ključnih za unapređenje sprečavanja i suzbijanja nasilja u porodici (zdravlje i socijalna zaštita, policija, pravosuđe, obrazovanje i civilno društvo). Ovu analizu uradila je šira radna grupa i, pored analize stanja, formulisala i pravce djelovanja. Ovi pravci će biti platforma za formalno formulisanje Strategije u redovnoj Vladinoj proceduri. Ova analiza sa pravcima za djelovanje služiće kao obrazloženje ciljevima i aktivnostima Strategije. Očekuje se da će formalni tekst Strategije u prvom kvartalu 2009. godine biti upućen u proceduru usvajanja.

O ovoj široj platformi za Strategiju raspravljano je na sektorskim konsultativnim sastancima organizovanim u okviru Akcionog plana. U raspravama je posvećena posebna pažnja sprečavanju seksualnog nasilja i senzitivizaciji profesionalaca za prepoznavanje, identifikaciju i rad sa žrtvama ove vrste nasilja. Svi predstavnici subjekata zaštite imali su mogućnost da se očituju o stanju i pravcima djelovanja. Postignuta je generalna saglasnost o uvođenju multisektorskog pristupa suzbijanju i sprečavanju nasilja u porodici kao inovativnom sistemu rješenja, *navodi se u odgovoru Gender centra Republike Srpske, koje su nam prosljedile kolegice iz organizacije Udružene žene, Banja Luka, na čemu im ovom prilikom svesrdno zahvaljujemo.*

Vlada Federacije Bosne i Hercegovine je u novembru 2008. godine usvojila Strateški plan za prevenciju nasilja u porodici za Federaciju Bosne i Hercegovine za period 2009. – 2010. godine, kao odraz odlučnosti da unaprijedi zaštitu od nasilja u porodici kroz pružanje podrške svim institucionalnim i vaninstitucionalnim subjektima na aktivnostima preveniranja i sprečavanja nasilja u porodici. Strateški plan podstiče na primjenu međunarodnih normi kojima se štite ljudska prava, promovira ravnopravnost spolova i zabranjuje svaki vid nasilja uključujući i nasilje u porodici.

Utvrđene su aktivnosti, nosioci i rokovi za realizaciju navedenih aktivnosti i to:

- Promjena u oblasti legislative
- Izrada zajedničkih programa obuke profesionalaca u oblastima socijalne zaštite, zdravstva, unutrašnjih poslova i obrazovanja
- Istraživanja u oblasti nasilja u porodici

Izrada Strateškog plana je i uključivanje u zajedničke aktivnosti unutar Bosne i Hercegovine, Vijeća Evrope, Evropske unije s ciljem podizanja svijesti u društvu o problemu nasilja u porodici kao i stvaranja realnih pretpostavki na efikasnoj prevenciji nasilja u porodici.

Vijeće ministara BiH je 20. 6. 2007. godine usvojilo Državnu strategiju za borbu protiv nasilja nad djecom za period 2007. – 2010. godine, koju je sačinilo Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Vijeće za djecu BiH.

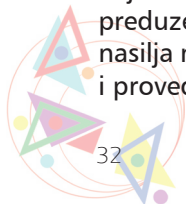
Tekst Strategije se sastoji od četiri poglavlja:

Prvi dio ovog dokumenta čine uvodne napomene i opis motiva koji su inicirali izradu Strategije. Ovaj dio sadrži i objašnjenje ključnih definicija i temelja strategije u međunarodnoj i domaćoj pravnoj regulativi.

Drugi dio sadrži objašnjenja vezana za probleme u identifikaciji svih oblika nasilja nad djecom, identifikaciji nasilja nad djecom kao društvenom pojavom u bosanskohercegovačkom društvu, odnosno o pitanju postojanja svijesti o nasilju nad djecom uopšte. Posebna pažnja je posvećena zakonodavnom okviru i neusklađenosti zakona koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini, kao i problemima vezanim za profesionalni standard rada profesionalaca i institucija, kao i uticaj tehničkih i finansijskih resursa na aktivnosti.

Treći dio sadrži opis osnovnih principa djelovanja i osnovnih ciljeva koji se odnose na sljedeće oblasti djelovanja: borba protiv nasilja nad djecom (represivna djelatnost), zaštita djece žrtava nasilja i prevencija nasilja nad djecom. U ovom dijelu su takođe opisane posebne mjere koje se odnose na: zdravstveni sektor, obrazovni sistem, policijske službe, socijalni sektor, pravosudne organe, državne službe ili odjele na lokalnom nivou i nevladin sektor.

Četvrti dio sadrži opis aktivnosti koje se odnose na način revizije Strategije i opis postupka i procedura monitoringa i evaluacija. Da bi se uspješno zaštitila prava djece u BiH potrebno je: utvrditi politiku i programe kojima će se suzbiti nasilje nad djecom, utvrditi posebne ciljeve i odrednice po kojima se može mjeriti progres, uspostaviti jedinstven sistem dječije zaštite, preduzeti širok raspon mjera za sprečavanje i odgovaranje na sve oblike nasilja nad djecom, uspostaviti mehanizme za uključivanje djece u kreiranje i provedbu politike i programa koji se odnose na nasilje nad djecom, raditi

na smanjenju broja djece koja se sukobljavaju sa zakonom i uspostaviti sveobuhvatan sistem maloljetničkog pravosuđa koji je prilagođen djeci i u skladu sa međunarodnim standardima i podržati imenovanje specijalnog predstavnika UN-a za eliminaciju nasilja nad djecom.

Vrijeme realizacije strategije je period od 1.1.2007. do 1.1.2010. godine.

Institucije nadležne za implementaciju ove strategije: Parlament Bosne i Hercegovine, Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, Ministarstvo pravde, Ministarstvo vanjskih poslova, Ministarstvo civilnih poslova, Ministarstvo sigurnosti, Državna agencija za istrage i zaštitu, Granična policija BiH, Interpol, Tužilaštvo BiH, nadležne institucije Brčko distrikta BiH i nadležni organi i institucije Federacije BiH i Republike Srpske.

Strategiju protiv maloljetničkog prijestupništva u BiH, Vijeće ministara BiH je usvojilo u julu, 2006. godine za period 2006. – 2010. godina. Objavljena je u "Službenom glasniku BiH", broj 14/08.

Kako se navodi u sadržaju **Strategije protiv maloljetničkog prijestupništva u BiH,**

-cilj ovog strateškog dokumenta jeste da se u narednih pet godina u BiH, na osnovu pristupa koji u većoj mjeri uvažava prava djeteta u sukobu sa zakonom, unaprijedi rad u oblasti maloljetničkog prestupništva, dovodeći ga u što je moguće veći sklad sa međunarodnim standardima. Pri tome, savremeni koncepti poimanja odgovora društva na kriminalitet mladih trebali bi biti široko prihvaćeni u javnosti, a pri sprovođenju Strategije trebalo bi uzeti u obzir razvojne mogućnosti na državnom, entitetskom i lokalnom nivou. Ova Strategija operiše terminom "djeca i mladi u sukobu sa zakonom" i na taj način obuhvata i djecu koja se smatraju krivično neodgovornom (ispod 14 godina) koja su došla u sukob sa zakonom. Takođe, u Strategiji se koristi termin *maloljetni prestupnik* i *rad u oblasti maloljetničkog prestupništva*, imajući u vidu da su ovi termini sve više zastupljeni u diskusijama stručnjaka iz ove oblasti u BiH. Upotrebom riječi 'prestupnik' želi se smanjiti pežorativno značenje riječi delinkvent. Iako ne postoji jasno omeđen sistem maloljetničkog pravosuđa, **povezanost, uslovljenost i rad** na sprečavanju kriminaliteta maloljetnika svih sektora, sektora unutrašnjih poslova, pravosuđa, socijalne zaštite i obrazovanja, potvrđuju da se može govoriti o **cjelovitoj oblasti maloljetničkog pravosuđa** ili sistemu maloljetničkog pravosuđa...-

1.2. AKO JESTE, DA LI JE OBJAVLJEN? KOJI JE VREMENSKI ROK?

Nacrt strategije za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici za BiH je objavljen i u fazi je javne rasprave. Vremenski rok za realizaciju pomenute Strategije, kako se navodi u njenom Nacrtu, je period od 2008. do 2010. godine.

Gender akcioni plan BiH (GAP) je objavljen u martu 2007. godine, čiji sadržaj je štampan u formi publikacije. Vremenski rok realizacije je 5 godina, odnosno u periodu od 2009. do 2013. godine.

Akcioni plan za borbu protiv nasilja u porodici u Republici Srpskoj je objavljen i dostupan je na web stranici Vlade Republike Srpske <http://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Pages/splash.aspx>. Njegova realizacija planirana je u 2007. i 2008. godini, dakle, rok je dvije godine.

Strateški plan za prevenciju nasilja u porodici za Federaciju Bosne i Hercegovine za period 2009. – 2010. objavljen u novembru, 2008 godine, vremenski rok realizacije je dvije godine.

Državna strategija za borbu protiv nasilja nad djecom u BiH, je objavljena 2007. godine u "Službenom glasniku BiH", broj 46/07. Vremenski period njene realizacije je 2007. – 2010. godine.

Strategija protiv maloljetničkog pristupništva u BiH za period 2006. – 2010. objavljena je u "Službenom glasniku BiH", broj 14/08.

1.3. AKO NE, DA LI POSTOJI PLAN DA SE NAPRAVI TAKAV NAP I ŠTA JE U TOM SMISLU PODUZETO?

Nevladine organizacije koje se bave ovom problematiko se zalažu za donošenje **Nacionalnog akcionog plana za sve oblike nasilja nad ženama** na nivo države Bosne i Hercegovine, ali do sada nema značajnijih pomaka na tom planu. Otežavajući faktor je i legislativa koja je donesena na entitetskim nivoima.

Dosadašnja saznanja i pokazatelji upućuju na to da će se u Republici Srpskoj u 2009. godini donijeti Strategije za borbu protiv nasilja u porodici za period od 2009. do 2013. godine.

Dok je u Federaciji Bosne i Hercegovine usvojen Strateški plan za prevenciju nasilja u porodici za period 2009.- 2010. donesen.

1.4. DA LI BIH IMA NAP PO POJEDINIM PODRUČJIMA POMENUTIH OBLIKA NASILJA I KOJIM?

Kada je riječ o pojedinim područjima pomenutih oblika nasilja treba u prvom redu reći da BiH ima Akcioni plan za sprečavanje trgovine ljudima u BiH za period 2008. – 2012. godine, u kojem se između ostalog navode razlozi zbog kojih je usvojen, kao i prethodni dokumenti na kojima se bazira njegovo donošenje, a u kontekstu kontinuiranog djelovanja u oblasti sprečavanja trgovine ljudima:

“Rezultati do sada provedenih istraživanja, analize redovno prikupljenih statističkih podataka, i izvještaji međunarodnih organizacija i vlada pojedinih zemalja koje aktivno prate fenomen trgovine ljudima, evidentno ukazuju na to da je Bosna i Hercegovina zahvaćena trgovinom ljudima i to kao zemlja porijekla, tranzita i odredišta za žene i djevojke kojima se trguje u svrhu seksualne eksploatacije. Kako bi se posvetila pažnja rastućem problemu trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini, Vijeće Ministara Bosne i Hercegovine je 2003. godine uspostavilo funkciju Državnog koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima i ilegalne migracije u Bosni i Hercegovini. Državni koordinator i predstavnici nadležnih ministarstava iz Državne grupe koordiniraju implementaciju i funkcionisanje mjera i aktivnosti utvrđenih Državnim akcionim planom za borbu protiv trgovine ljudima i ilegalne migracije u Bosni i Hercegovini. Uspostavljanje funkcije Državnog koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima i ilegalne migracije u Bosni i Hercegovini i imenovanje međuministarske grupe, čiji je zadatak koordinacija aktivnosti, govore o spremnosti Bosne i Hercegovine da se suoči sa ovim fenomenom kao sa prioritarnim pitanjem, kao i o razumijevanju ozbiljnosti ovog problema.

Shvatajući ozbiljnost situacije i neophodnost poduzimanja sveobuhvatnih i koordiniranih mjera usmjerenih prema suzbijanju fenomena trgovine ljudima Vijeće Ministara Bosne i Hercegovine je **prvi Državni akcioni plan za borbu protiv trgovine ljudima usvojilo 2001. godine**. Prvi Državni akcioni plan je bio zasnovan na procjeni do tada raspoloživih podataka o stanju trgovine ljudima i do tada prikupljenim znanjima i iskustvima u borbi protiv trgovine ljudima, te je kao osnovne ciljeve definisao uspostavu odgovarajućeg zakonodavnog okvira i institucionalnih kapaciteta potrebnih za borbu protiv trgovine ljudima, ali i provedbu preventivnih aktivnosti, kao i izgradnju odgovarajućih mehanizama za zaštitu žrtava trgovine ljudima. **Drugi Državni akcioni plan koji je usvojen od Vijeća ministara 2005. godine odnosio se na period 2005-2007 godine.**

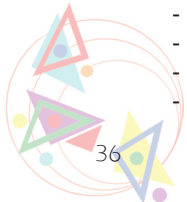

Izrađen je na osnovu detaljne analize provedbe prethodnog plana i na osnovu procjene razvoja situacije i trendova kretanja fenomena trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini. U sebi je sadržavao šire ciljeve u odnosu na prethodni plan i, pored neispunjenih ciljeva iz prethodnog plana, sadržavao je mnoštvo novih ciljeva u oblastima okvira podrške, krivičnog gonjenja trgovaca ljudima, zaštite žrtava i žrtava svjedoka/inja, prevencije i međunarodne saradnje. Drugi akcioni plan je bio zasnovan na opšte prihvaćenom pristupu sveobuhvanog djelovanja u pomenutim oblastima te razvoju partnerstva među svim akterima borbe protiv trgovine ljudima iz vladinog i nevladinog sektora, te međunarodnih organizacija. **Ovaj, treći Državni akcioni plan, za period 2008-2012** nastavlja sa istim pristupom i također je zasnovan na detaljnoj procjeni situacije i trendova trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini, ali će obuhvatati i niz ciljeva usmjerenih prema efikasnoj saradnji svih aktera u regionu jugoistočne Evrope.

Provedba Državnih akcionih planova za borbu protiv trgovine ljudima iz 2001. i 2005. godine, rezultirala je dobrim rezultatima i svrstala Bosnu i Hercegovinu na liste zemalja koje bilježe pozitivne trendove u suzbijanju trgovine ljudima. Načinjen je evidentan razvoj institucionalnih kapaciteta, pravnog i regulativnog okvira, proveden niz preventivnih aktivnosti, postignuti su dobri rezultati u oblasti krivičnog gonjenja i razvoja standarda zaštite žrtava trgovine ljudima, i naposljetku, izgrađeni kanali i mehanizmi međunarodne saradnje. Međutim, kao i u većini zemalja, uprkos ostvarenom napretku, trgovina ljudima i dalje ostaje prisutna i u Bosni i Hercegovini, mijenjajući svoj oblik i prilagođavajući se novonastalim okolnostima. Potreba za nastavljanjem aktivnosti usmjerenih ka borbi protiv trgovine ljudima i ilegalne migracije kroz institucionalizaciju i dalje jačanje struktura koordinacije, poboljšanu pomoć žrtvama, efektivnije krivično gonjenje trgovaca ljudima, te sveobuhvatnog pristupa aktivnostima usmjerenih ka sprječavanju suzbijanju ovog fenomena i dalje postoji.

Imajući u vidu do sada ostvareni napredak na ovom polju i uzevši u obzir činjenicu da je za razvoj nekih aktivnosti potreban duži vremenski period, jasno je da postoji potreba za novim Državnim akcionim planom za borbu protiv trgovine ljudima (u daljem tekstu: "Državni plan") koji dodatno razrađuje ciljeve u borbi protiv trgovine ljudima u predstojećem petogodišnjem razdoblju i jasno definiše mjere za realizaciju istih ciljeva u slijedećim poljima:

- Sistemi podrške
- Prevencija
- Zaštita i pomoć žrtvama i svjedocima
- Krivično gonjenje
- Međunarodna saradnja

Sastavni dio Državnog akcionog plana predstavlja i Operativni plan aktivnosti za period 2008-2012 koji dalje razrađuje ciljeve Državnog akcionog plana i utvrđuje konkretne mjere za postizanje utvrđenih ciljeva, zatim utvrđuje odgovorne institucije, partnere iz vladinog i nevladinog sektora kao i partnerske međunarodne organizacije, vremenski okvir, prepoznate izvore finansiranja, potrebu za dodatnim finansijskim sredstvima i pokazatelje uspjeha sprovedenih mjera.”

Potom slijede već pomenuti ostali dokumenti:

- Gender akcioni plan, koji tretira aktivnosti iz 15 oblasti među kojima je i oblast koja se tiče nasilja nad ženama, za period 2009.- 2013. godine
- Nacrt strategije za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici za BiH, 2008 – 2010
- Državnu strategiju za borbu protiv nasilja nad djecom za period 2007. – 2010. godine
- Strategija protiv maloljetničkog pristupništva u BiH za period 2006. – 2010.

A na entitetskoj razini to su sljedeći dokumenti:

- Akcioni plan za borbu protiv nasilja u porodici u Republici Srpskoj za 2007. i 2008. godinu
- Strateški plan za prevenciju nasilja u porodici za Federaciju Bosne i Hercegovine za period 2009. – 2010.

2. NAP protiv nasilja u porodici

2.1. DA LI POSTOJI POSEBAN NAP ZA PORODIČNO NASILJE I KROZ KOJE DRUGE NAP SE TRETIRA?

Ne postoji još uvijek poseban NAP za porodično nasilje.

Za sada je na nivou BiH urađen Nacrt strategije za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici za BiH koji je u vrijeme nastajanja ovog teksta bio u fazi javne rasprave. Vremenski rok za realizaciju pomenute Strategije, kako se navodi u njenom Nacrtu, je period od 2008. do 2010. godine.

Osim toga, porodično nasilje se tretira u okviru *Gender akcionionog plana Bosne i Hercegovine* koji je strateški dokument iz oblasti ravnopravnosti spolova, usvojen na 129. sjednici Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, 14. septembra 2006. godine. Gender akcioni plan se sastoji od 15 oblasti koje sadrže aktivnosti, rokove i nadležne institucije čija je saradnja neophodna za implementaciju aktivnosti predviđenih u Gender akcionom planu. Poglavlje XI Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine tretira: „**Nasilje u porodici, nasilje na osnovu spola, seksualno uznemiravanje i uznemiravanje i trgovina osobama (trafficking)**“

U Republici Srpskoj postoji **Akcioni plan za borbu protiv nasilja u porodici u 2007. i 2008. godini**, koji je prelazna faza do planirane izrade Strategije za borbu protiv nasilja u porodici u Republici Srpskoj za period od 2009. do 2013 godine, čije donošenje je, prema najnovijim informacijama iz Gender centra Republike Srpske, predviđeno u prvom kvartalu 2009. godine.

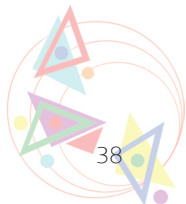
U Federaciji BiH, od novembra, 2008. godine postoji Strateški plan za prevenciju nasilja u porodici za Federaciju Bosne i Hercegovine za period 2009. – 2010. godina.

Pregled domaćeg pravnog okvira:

- *Ustav Bosne i Hercegovine* (kao Aneks 4. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini), članom II koji se odnosi na ljudska prava i temeljne slobode, osigurava najvišu razinu međunarodno priznatih ljudskih prava i temeljnih sloboda. Slična rješenja ponuđena su i u ustavima Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine.

Uživanje prava i sloboda zagantovanih Ustavom ili međunarodnim sporazumima koji su navedeni u Dodatku I Ustava Bosne i Hercegovine osigurava se svim osobama u Bosni i Hercegovini, bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi, poput spola, rase, boje kože, jezika, vjere, političkoga ili drugog mišljenja, nacionalnoga ili socijalnog porijekla, pripadnosti nacionalnoj manjini, imovine, rođenja ili drugoga statusa.

- Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine je usvojila **Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini** („Službeni glasnik BiH”, br. 16/03) kojim se uređuje, promovira i štiti ravnopravnost spolova i garantuju jednake mogućnosti svim građanima, kako u javnoj, tako i u privatnoj sferi društva, te sprečava direktna i indirektna diskriminacija zasnovana na spolu.

Član 17. Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini glasi: „*Zabranjen je svaki oblik nasilja u privatnom i javnom životu po osnovu spola*“. Ova odredba u vezi sa članom 154 Zakona o obligacionim odnosima (ZOO) predstavlja osnov za naknadu štete u slučaju nasilja, čime je općenito omogućena privatnopravna zaštita u slučaju nasilja na osnovu spola.

- **Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine** („Službene novine Federacije BiH“, broj 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05) u čl. 222 predviđa posebnu inkriminaciju pod nazivom „Nasilje u porodici“. Pored osnovnog oblika ovog krivičnog djela za koje je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine, postoje i kvalifikovani oblici koji predviđaju novčane kazne ili kazne zatvora.
- **Krivični zakon Republike Srpske** (“Službeni glasnik Republike Srpske”, broj 49/03, 108/04, 37/06 i 70/06) u čl. 208 predviđa posebnu inkriminaciju pod nazivom „Nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici“. Pored osnovnog oblika ovog krivičnog djela za koje je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do dvije godine, postoje i kvalifikovani oblici koji predviđaju novčane kazne ili kazne zatvora.
- **Krivični zakon Brčko distrikta** (“Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH” br. 10/03, 45/04 i 06/05). U navedenom zakonu članom 218 predviđena je posebna inkriminacija pod nazivom „Nasilje u porodici“. Pored osnovnog oblika ovog krivičnog djela za koje je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine, postoje i kvalifikovani oblici koji predviđaju novčane kazne ili kazne zatvora.
- **Zakon o zaštiti od nasilja u porodici Republike Srpske** („Službeni glasnik Republike Srpske”, broj 118/05, 17/08) kao osnovne sankcije propisuje novčane kazne i zaštitne mjere sa ciljem efikasnije zaštite žrtava nasilja u porodici.
- **Zakon o zaštiti od nasilja u porodici Federacije Bosne i Hercegovine** („Službene novine F BiH”, broj 22/05 i 51/06) kao osnovne sankcije propisuje novčane kazne i zaštitne mjere sa ciljem efikasnije zaštite žrtava nasilja u porodici.
- **Porodični zakon Federacije Bosne i Hercegovine** („Službene novine F BiH”, broj 30/05 i 41/05). članom 4. stav 1. propisuje “zabranjuje se nasilničko ponašanje bračnog druga i bilo kojeg drugog člana obitelji”.

- Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine, na 19. sjednici Predstavničkog doma, održanoj, 2007. godine i na 11. sjednici Doma naroda, 2008. godine, usvojila je „**Rezoluciju o borbi protiv nasilja nad ženama u porodici**“ („Službeni glasnik BiH“, broj: 15/08). Rezolucija potvrđuje da je svaki oblik nasilja nad ženama, pa tako i nasilje nad ženama u porodici, kršenje prava i osnovnih sloboda, te da ono sprečava ili poništava ostvarivanje tih prava i osnovnih sloboda. Rezolucijom je izražena zabrinutost zbog nedovoljnog napretka u zaštiti i promovisanju tih prava i sloboda u svim slučajevima nasilja nad ženama.

Neki od ostalih značajnih dokumenata koji su na snazi u BiH, a koji u svojim pojedinim segmentima reguliraju i oblast nasilja u porodici su:

- Rezolucija o sprečavanju maloljetničke delikvencije i postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima (“Službene novine Federacije BiH”, broj 10/08)
- Državna strategija za borbu protiv nasilja nad djecom 2007-2010 BiH („Službeni glasnik BiH”, broj 64/07)
- Strategija protiv maloljetničkog prijestupništva u Bosni i Hercegovini (2006-2010), (“Službeni glasnik BiH”, broj 14/08)
- Zakon o socijalnoj skrbi, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodica s djecom (“Službene novine Kantona Sarajevo”, br. 16/02, 8/03, 2/06 i 21/06)
- Zakon o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodica s djecom (“Službene novine Tuzlanskog kantona”, broj 12/00)

2.2. KOJA SE DEFINICIJA NASILJA KORISTI U OVOM NAP-U?

U okviru sadržaja Nacrta strategije za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici za BiH navedena je sljedeća definicija nasilja nad ženama uopšte, kao i definicije pojmova oblika nasilja:

***Nasilje nad ženama** je bilo koji čin nasilja koji se temelji na spolu/ rodu, a koji za posljedicu ima, ili je vjerojatno da će imati, fizičku, seksualnu ili psihičku štetu ili patnju za ženu, uključujući prijetnje nasiljem, prisilu, lišavanje slobode, bilo u javnom, bilo u privatnom životu.*

"Nasilje u porodici je bilo koji oblik fizičkog, seksualnog, psihološkog (emotivnog) ili ekonomskog nasilja koji izlaže riziku sigurnost nekog člana porodice, stalnih ili povremenih partnera i/ili upotreba fizičke ili emotivne snage ili prijetnje fizičkom snagom, uključujući seksualno nasilje, u porodici ili domaćinstvu. Uključuje zlostavljanje djece, incest, udaranje supružnika i seksualno ili drugo zlostavljanje nekog člana domaćinstva."

"Nasilje na osnovu spola je bilo koje djelo koje nanosi fizičku, mentalnu, seksualnu ili ekonomsku štetu ili patnju, kao i prijetnje takvim djelima koje ozbiljno sputavaju osobe da uživaju u svojim pravima i slobodama na principu ravnopravnosti spolova, u javnoj i privatnoj sferi života, uključujući i trgovinu ljudima radi prisilnog rada, te ograničenje ili proizvoljno lišenje slobode, uključujući silovanje, udaranje partnera, seksualno zlostavljanje, incest i pedofiliju."

"Seksualno nasilje je bilo koji seksualni čin, pokušaj ostvarivanja seksualnog čina, neželjeni seksualni komentar ili prijedlog koji je usmjeren protiv osobe i njezine seksualnosti, a koji može počinuti druga osoba bez obzira na odnos sa žrtvom ili situaciju u kojoj se nalaze."

"Seksualno uznemiravanje je svako ponašanje koje riječima, ili radnjama, ili psihičkim djelovanjem seksualne prirode za cilj ili rezultat ima nanošenje štete dignitetu osobe ili stvaranje zastrašujuće, neprijateljske, ponižavajuće, prijetee ili slične situacije, koje je motivirano pripadnošću različitom spolu ili različitom seksualnom orijentacijom, a koje za oštećenu osobu predstavlja nepoželjno fizičko, verbalno, sugestivno i drugo ponašanje"

U pomenutom Gender akcionom planu BiH navedena definicija nasilja glasi: "Pod nasiljem se podrazumijeva "svaki akt nasilja baziran na pripadnosti polu, koji rezultira ili može rezultirati u fizičkoj, seksualnoj ili psihičkoj povredi ili patnji žene". U Gender Akcionom planu BiH se dalje kaže:

"Kako se veliki dio nasilja odvija u porodici, važno je naglasiti da sa ovog stanovišta, nasilje predstavlja: "svaki oblik kontrole ili dominacije koji ugrožava ili povređuje fizički, ili moralni integritet žene u porodici". (Lukić, 1997.)"

Definicija porodičnog nasilja koja se navodi u Akcionom planu za borbu protiv nasilja u Republici Srpskoj glasi:

“Nasilje u porodici, kao i trgovina ljudima spadaju u najdestruktivnije oblike nasilja koji imaju izražen rodni aspekt. Žrtve nasilja u porodici mogu biti bilo koje starosne dobi i pola, prema tome i muškarci i žene, iako raspoloživi podaci govore da su najčešće žrtve ipak žene i djeca.”

Definicija porodičnog nasilja koja se koristi u Strateškom planu za prevenciju nasilja u porodici za područje F BiH glasi:

“Kada je u pitanju određenje pojma nasilje u porodici, taj pojam podrazumjeva sve oblike nasilja koji se događaju u porodici, proširujući mogućnost da počinioci nasilja i žrtve nasilja mogu biti sve osobe koje ne žive u porodici ali su članovi domaćinstva, kao što su bivši partneri, rodbina i sl. Najjednostavnija definicija ovog pojma bi bila sljedeća: Nasilje koje obuhvata kako nasilje unutar uže porodice tako i nasilje unutar rodbine predstavlja sve ono što jedna osoba čini drugoj bez njenog odobrenja. To znači da je nasilje svaki postupak koji razara, ugrožava, povređuje i ponižava ljudsko biće i predstavlja kršenje osnovnih ljudskih prava.”

2.3. KOJI JE VREMENSKI OKVIR I KOJA SU MJERILA OSIGURANI/A ZA NJEGOVU IMPLEMENTACIJU?

Vremenski okvir implementacije Strategije za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici za BiH (koja je još uvijek u formi Nacrta) je tri godine, odnosno u periodu od 2008-2010. godine.

U okviru sadržaja Nacrta strategije naveden je dugoročni strateški cilj i specifični ciljevi, a razrađen je i plan realizacije aktivnosti po ciljevima. U planu su pored ciljeva i aktivnosti navedeni nosioci odgovornosti i aktivnosti za ostvarenje navedenih ciljeva, uz preciziranje rokova za njihovu realizaciju, kao i navođenje indikatora njihovog ostvarenja. U Nacrtu su navedeni i izvori finansiranja, ali samo po pojedinim ciljevima. Predviđeno je i kontinuirano praćenje implementacije navedenog, odnosno monitoring:

“Izveštaj o provedbi Strateškog plana za prevenciju nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini će podnositi Agencija za ravnopravnost spolova prema Vijeću ministara Bosne i Hercegovine. Izveštaj će se pripremati prema utvrdjenoj metodologiji izvještavanja a na osnovu izvještaja Gender Centara o provedbi Strategije za prevenciju nasilja u porodici

Federacije BiH i Akcionog plana Republike Srpske koji su i sadržani u ovom dokumentu.

Gender Centar Federacije BiH će koordinirati rad na provedbi Strateškog plana Federacije BiH i podnositi Vladi Federacije BiH svakih šest mjeseci izvještaj o provedbi aktivnosti sadržanih u Strateškom planu na osnovu tromjesečnih izvještaja dobivenih od strane nosilaca aktivnosti.

Provedbu aktivnosti sadržanih u Akcionom planu Republike Srpske će koordinirati Gender Centar Republike Srpske i podnositi izvještaje prema Vladi Republike Srpske na osnovu izvještaja podnesenih od strane nosilaca aktivnosti.”

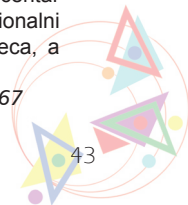
Kako je navedeno u Gender akcionom planu, za implementaciju GAP-a neophodna je politička volja, obezbjeđenje neophodnih sredstava i jačanje kapaciteta institucija i organizacija koje trebaju sprovesti aktivnosti GAP-a.

Agencija za ravnopravnost spolova BiH razvila je Plan implementacije Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine i podnijela projektni prijedlog donatorima u novembru, 2006. godine.

Dogovoreno je da bi osnivanje fonda bilo najbolje rješenje za implementaciju Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine. Švedska agencija za međunarodni razvoj (SIDA) u ime donatorske grupe, angažovala je Švedski institut za javnu upravu (SIPU INTERNATIONAL- Swedish Institute for Public Administration), koji pomaže proceduru izgradnje mehanizama za uspostavljanje fonda FIGAP (Fund for the Implementation of the Gender Action Plan) – fond (sredstva) za implementaciju Gender akcionog plana.

- Bridging projekat: Septembar, 2008. – maj, 2009. godine
- Jačanje kapaciteta IGMM (Institucionalni mehanizmi za ugradnju gender koncepta³)
- Priprema procedura i fonda za implementaciju Gender akcionog plana.
- Implementacija Gender akcionog plana: 2009 – 2013. godina.

³ **IGMM** - Institucionalni mehanizmi za ugradnju gender koncepta. Ovi mehanizmi uključuju Agenciju za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine, Gender centar Federacije Bosne i Hercegovine i Gender centar Republike Srpske. Institucionalni mehanizmi su uspostavili Koordinacijski odbor koji se sastaje svakoga mjeseca, a podržan je od UNDP-a. IBHI je tajnik IGMM-ovog Koordinacijskog odbora. Preuzeto, 15. 12. 2008. godine sa: www.gender.undp.ba/download.aspx?id=367

U Gender akcionom planu, u okviru oblasti - nasilje u porodici, nasilje na osnovu spola, uznemiravanje, seksualno uznemiravanje i trgovina osobama (trafficking), navodi se u posebnoj stavci (2.9.) da treba izraditi indikatore za praćenje uspjeha provođenja aktivnosti u oblasti - Nasilje i trgovina ljudima.

Nosioci odgovornosti:

Radna grupa (sastavljena od predstavnika/ca Agencije za ravnopravnost polova BiH, Gender centra F BiH, Gender centra RS, ministarstava nadležnih za provođenje aktivnosti u oblasti -Nasilje i trgovina ljudima-

Partneri:

Nevladine i međunarodne organizacije

Vremenski period realizacije:

Šest mjeseci od usvajanja Gender akcionog plana

Vremenski okvir za implementaciju Strateškog plana za prevenciju nasilja u porodici za područje Federacije BiH je dvije godine, s tim što je Akcionim planom pojedinačno razrađena svaka aktivnost i naznačen vremenski okvir za njenu realizaciju.

Navedeni su i indikatori, odnosno mjerila za realizaciju Strategije za prevenciju nasilja za područje F BiH, a to su:

1. Donesen Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći.
2. Izmijenjen i dopunjen Krivični Zakon Federacije BiH.
3. Izmjenjen Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom na federalnom i kantonalnom nivou.
4. Donesen podzakonski akt (pravilnik) o kriterijima i standardima za osnivanje, rad i finansiranje sigurnih kuća.
5. Izmijenjena legislativa u oblasti obrazovanja.
6. Dopunjeni nastavni planovi i programi.
7. Uspostavljena efikasna mreža stručnih servisa u obrazovnim institucijama za zaštitu djece od nasilja prouzrokovanog stanjem u porodici.
8. Kontinuirana edukacija i senzibilizirani profesionalni kadrovi o problemu nasilja u porodici i potrebi zaštite žrtava nasilja u porodici sa pravnog, obrazovnog, zdravstvenog, socijalnog i ekonomskog aspekta.

9. Razvijen jedinstven multidisciplinarni model postupanja u prevenciji i zaštiti od nasilja u porodici i ostvarena međusobna saradnja svih subjekata u prevenciji nasilja u porodici i u procesu zaštite ųrtve nasilja.
10. Senzibilizirana i educirana javnost o problemu nasilja u porodici sa pravnog, obrazovnog, zdravstvenog, socijalnog i ekonomskog aspekta.
11. Uspostavljena jedinstvena baza podataka o ųrtvama nasilja i o nasilnim osobama i jedinstvena SOS linija za prijave nasilja u porodici.

Vremenski okvir prdviđen za implementaciju Akcionog plana za borbu protiv nasilja u porodici u Republici Srpskoj je dvije godine.

Kao mjerila osigurana za implementaciju Akcionog plana za borbu protiv nasilja u porodici u Republici Srpskoj navode se sljedeće stavke:

1. Za svaku konkretnu aktivnost iz Akcionog plana odgovorni su nosioci aktivnosti. Takođe su identifikovani partneri u procesu primjene. Nosioci imaju obavezu koordinacije i mogućnost da u toku primjene identifikuju i druge bitne institucionalne io vaninstitucionalne partnere i sa njima sarađuju.
2. Dodijeljena sredstva iz Budųeta i eventualna dodatna sredstva za realizaciju aktivnosti moraju biti iskorištena u skladu sa ciljevima i aktivnostima iz Akcionog plana, a u skladu sa vaųećim zakonskim propisima Republike Srpske.
3. Nosioci aktivnosti izvješćavaju Vladu Republike Srpske o primjeni Akcionog plana u pogledu aktivnosti i finansijskih troškova, prema vaųećim zakonskim propisima Republike Srpske
4. Nadzor i ocjenu primjene vrši Vlada Republike Srpske.

2.4. KAKAV JE PROCES IZRADE NAP-A (DA LI SU KONSULTIRANE NEVLADINE ORGANIZACIJE I KAKO?)

Naredni pasus koji je preuzet iz Nacrta strategije za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici za BiH, djelimično ilustruje proces izrade ovog dokumenta:

“U skladu sa programima rada gender institucionalnih mehanizama u Bosni i Hercegovini i potrebama donošenja krovne Strategije za

borbu protiv nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini, Koordinacioni odbor gender institucionalnih mehanizama Bosne i Hercegovine, je donio odluku da Agencija za ravnopravnost spolova, kao krovna institucija za ostvarivanje principa ravnopravnosti spolova u okviru izvršne vlasti u Bosni i Hercegovini, sublimiranjem ciljeva i aktivnosti entitetskih Starteških i akcionih planova, kreira Nacionalnu strategiju za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici.”

Nevladine organizacije su konsultovane kao partneri u procesu izrade Nacrta strategije, tako što su učestvovala u radu radnih grupa sa navedenim institucijama, u procesu izrade Nacrta strategije.

Proces izrade pomenutog Gender akcionog plana:

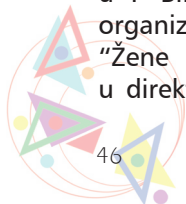
Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine, u saradnji sa Gender centrima Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske, pripremila je petogodišnji Gender akcioni plan Bosne i Hercegovine. Nastanku Gender akcionog plana su prethodile Preporuke radnih grupa za implementaciju Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH, Državni plan akcije po Pekinškoj deklaraciji (DPA), Izveštaj Bosne i Hercegovine po Konvenciji o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena, te brojne analize domaćih i stranih dokumenata.

Nevladine organizacije su konsultovane kao partneri u pripremi izrade Gender akcionog plana kroz rad u grupama sa pomenutim institucijama koje su takođe učestvovala u pripremi i donošenju Gender akcionog plana.

U Strateškom planu za prevenciju nasilja u porodici za područje F BiH naveden je i dugoročni strateški cilj u oblasti prevencije nasilja u porodici, koji glasi: osigurati usklađeno i adekvatno preventivno djelovanje organa vlasti na svim nivoima organiziranja vlasti i nevladinih organizacija u sprečavanju nasilja u porodici u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Iz ovog dugoročnog strateškog cilja je vidljivo da su za implementaciju Strategije protiv porodičnog nasilja odgovorne institucije na svim nivoima organiziranja vlasti u F BiH, kao i nevladine organizacije u F BiH.

U procesu izrade Strateškog plana za prevenciju nasilja u porodici u F BiH, u radnoj grupi su učestvovala predstavnice četiri nevladine organizacije: “Vive žene” - Tuzla, Fondacija lokalne demokratije - Sarajevo, “Žene ženama”, Sarajevo i Medica Zenica, zbog dugogodišnjeg iskustava u direktnom radu sa žrtvama traume i nasilja, kao i radu na prevenciji,

lobiranju i zalganju u tim oblastima. Predstavnice nevladinih organizacija su bile uključene u direktni proces od početka izrade Strateškog plana, tako što su učestvovala u prikupljanju podataka o aktuelnom stanju i raspoloživim kapacitetima postojećih vladinih servisa, kao i servisa nevladinih organizacija za žrtve nasilja od lokalnog do federalnog nivoa. Učestvovala su na radnim sastancima kao i u javnim raspravama o Nacrt strateškog plana, u 10 kantona F BiH. Predstavnice nevladinih organizacija su prisustvovala promociji Strateškog plana, a ubrzo potom i radnom sastanku na kojem se razgovaralo o koracima njegove implementacije. Na spomenutom sastanku, održanom 17.12.2008. godine, učesnici i učesnice vladinih institucija i nevladinih organizacija su bili/e jedinstveni/e u ocjeni da je izrada Strateškog plana najbolji primjer značajne uključenosti nevladinih organizacija u procesu njegove izrade. Takođe je naglašeno da je ovo dobar primjer saradnje vladinih institucija i nevladinih organizacija.

Nevladine organizacije koje se bave problematikom nasilja u porodici u Republici Srpskoj su aktivno učestvovala u procesu izrade Akcionog plana i pored institucionalnih, svrstane su u važne i respektibilne vaninstitucionalne partnere u njegovoj implementaciji, što je vidljivo iz načina na koji su zastupljene kao akteri određenih aktivnosti u realizaciji Akcionog plana. Nevladine organizacije su, između ostalog, bile predlagači i kreatori brojnih aktivnosti zacrtanih ovim akcionim planom.

2.5. POSTOJI LI INSTITUCIONALNA ODGOVORNOST ZA SUZBIJANJE NASILJA PROTIV ŽENA (PRAVOBRANITELJ(ICA) TIJELA ZA KOORDINACIJU I SL.)

Kao nosioci institucionalne odgovornosti za suzbijanje nasilja u porodici u Nacrtu Strategije za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici za BiH 2008. – 2010. godina, navedeni su organi vlasti na svim nivoima organiziranja vlasti i nevladine organizacije, u odjeljku koji govori o dugoročnom strateškom cilju u oblasti prevencije nasilja u porodici:

“Dugoročni strateški cilj u oblasti prevencije nasilja u porodici je: osigurati usklađeno i adekvatno preventivno djelovanje organa vlasti na svim nivoima organiziranja vlasti i nevladinih organizacija u sprečavanju nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini, što podrazumijeva sljedeće specifične ciljeve:

- žrtve nasilja u porodici staviti u središte interesovanja i zaštite,
- podići svijest o nasilju u porodici kao društvenom problemu, kao i svijest o tome da nasilje u porodici predstavlja kršenje ljudskih prava i da mu se svaka institucija i pojedinac moraju suprotstaviti,
- društvenu zajednicu obavezati da ovom problemu da prioritet, da pokaže političku volju i obezbijedi resurse, multisektoralan i koordinisan pristup radi postizanja konkretnih rezultata u njegovom rješavanju.

U okviru Gender akcionog plana u cilju suzbijanja nasilja navodi se u stavci (1.5.):

“Izraditi strategiju za prevenciju nasilja u porodici, nasilja na osnovu pola, seksualnog nasilja i uznemiravanja, kroz rad sa potencijalnim nasilnicima/nasilnicama ili osobama sklonim nasilnom ponašanju, naročito sa djecom iz porodica sa nasilnim članom.

Nosioci odgovornosti:

Agencija za ravnopravnost polova BiH, Gender centar RS, Gender centar F BiH, Federalno ministarstvo pravde, Ministarstvo pravde RS, Ministarstvo unutrašnjih poslova F BiH, Ministarstvo unutrašnjih poslova RS, Odjeljenje za stručne i administrativne poslove Brčko Distrikta, Policija Brčko Distrikta, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske, Federalno ministarstvo zdravstva, Odjeljenje za zdravstvenu zaštitu Brčko Distrikta, kantonalna ministarstva rada i socijalne politike, kantonalna ministarstva zdravstva, centri za socijalni rad, civilno društvo.

Partneri:

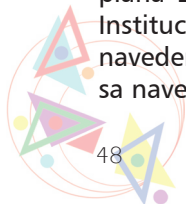
Međunarodne i nevladine organizacije

Vremenski period realizacije:

Dvije godine od usvajanja Gender akcionog plana“

Institucionalna odgovornost za suzbijanje nasilja protiv žena u Federaciji BiH takođe postoji i ona se odnosi na organe vlasti na svim nivoima organiziranja vlasti (i nevladinih organizacija kao partnera) u sprečavanju nasilja u porodici, što se navodi i u okviru sadržaja Strateškog plana za prevenciju nasilja u porodici za Federaciju BiH 2009. – 2010.

Institucionalnu odgovornost, prema ovom Strateškom planu imaju svi navedeni institucionalni nosioci predviđenih i razrađenih aktivnosti, zajedno sa navedenim vaninstitucionalnim partnerima.

S obzirom da se među glavnim akterima institucionalne odgovornosti za realizaciju Akcionog plana za borbu protiv nasilja u porodici navode Vlada Republike Srpske, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite; Ministarstvo za porodicu, omladinu i sport; Ministarstvo pravde, Ministarstvo unutrašnjih poslova i Gender centar - centar za jednakost i ravnopravnost polova u RS-u, oni bi se mogli svrstati i među glavne nosioce odgovornosti za suzbijanje nasilja protiv žena. Pored toga institucionalnu odgovornost, prema ovom Akcionom planu imaju navedeni nosioci svake konkretno navedene aktivnosti, zajedno sa identifikovanim institucionalnim, ali i vaninstitucionalnim partnerima. Inače, Gender centar – centar za jednakost i ravnopravnost polova u RS-u je od Vlade Republike Srpske dobio mandat za implementaciju Akcionog plana za borbu protiv nasilja u porodici u RS.

Ni u jednom od pomenutih dokumenata se ne navodi institucija pravobranitelj(ica) tijela za koordinaciju i sl.

2.6. DA LI JE ODREĐEN BUDŽET ZA NJEGOVU IMPLEMENTACIJU? DA LI ZNATE POSTOTAK (%) NACIONALNOG BUDŽETA?

U okviru Nacrta strategije za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici za BiH za period od 2008. do 2010. godine kao izvori sredstava za njenu realizaciju se navode:

- Sredstva iz budžeta Federacije BiH i Republike Srpske, budžeta kantona i općina, potom nevladinih organizacija i donatora.
- Sredstva iz budžeta Gender centra Federacije BiH i Gender centra Republike Srpske (kao nosilaca pojedinih aktivnosti)
- Sredstva iz budžeta navedenih ostalih nosilaca aktivnosti i donatora...

Agencija za ravnopravnost spolova BiH razvila je Plan implementacije Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine i podnijela projektni prijedlog donatorima u novembru 2006. godine.

Dogovoreno je da bi osnivanje fonda bilo najbolje rješenje za implementaciju Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine. Švedska agencija za međunarodni razvoj (SIDA), u ime donatorske grupe, angažovala je Švedski institut za javnu upravu (SIPU INTERNATIONAL- Swedish Institute for Public Administration), koji pomaže proceduru izgradnje mehanizama za uspostavljanje fonda FIGAP (Fund for the Implementation of the Gender Action Plan) – fond (sredstva) za implementaciju Gender akcionog plana.

- Bridging projekat: Septembar, 2008 – maj, 2009. godine
- Jačanje kapaciteta IGMM - (Institucionalni mehanizmi za ugradnju gender koncepta)
- Priprema procedura i fonda za implementaciju Gender akcionog plana.
- Implementacija Gender akcionog plana: 2009. – 2013. godina.

Stavka 2. 10. u dijelu Gender akcionog plana BiH koji se odnosi na oblast: - Nasilje u porodici, nasilje na osnovu pola, uznemiravanje, seksualno uznemiravanje i trgovina osobama (trafficking) se navodi:

“Poduzeti mjere kako bi se alocirala sredstva za implementaciju aktivnosti Gender akcionog plana BiH, uspostavljanjem budžetskih linija u ministarstvima, kao i traženjem sredstava od međunarodnih donatora, a u skladu sa preporukama UN Komiteta za CEDAW:

- Sačiniti detaljan plan neophodnih sredstava (finansijskih, osoblja i tehničke opreme) i plan kako da se ona prikupe
- U okviru nadležnih ministarstava utvrditi budžetska i donatorska sredstva namijenjena za određene aktivnosti koje su direktna podrška provođenju aktivnosti u oblasti -Nasilje i trgovina ljudima.-
- Utvrditi plan periodičnog izvještavanja za dostavljanje podataka i informacija o visini planiranih i realizovanih sredstava za ovu namjenu, bilo da su u pitanju sredstva za direktnu ili indirektnu podršku za provođenje aktivnosti u oblasti – Nasilje i trgovina ljudima-
- Osigurati dodatna sredstva za implementaciju Gender akcionog plana od međunarodnih donatora

Nosioci odgovornosti:

Radna grupa (sastavljena od predstavnika/ca Agencije za ravnopravnost spolova BiH, Gender centara F BiH i RS-a, ministarstava nadležnih za provođenje aktivnosti u oblasti – Nasilje i trgovina ljudima.-)

Partneri:

Nevladine i međunarodne organizacije

Vremenski period realizacije:

Šest mjeseci od usvajanja Gender akcionog plana”

Eventualni postotak nacionalnog budžeta za implementaciju Gender akcionog plana nije naveden i nije nam poznat.

Kako se navodi u Strateškom planu za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici za F BiH (str. 36) za realizaciju planiranih aktivnosti, kao što su: promjena legislative, izrada programa obuke za profesionalce u pojedinim oblastima, promocija nenasilničkog ponašanja, istraživanja, potrebno je osigurati i određena finansijska sredstva. Strateški plan predviđa da se sredstva osiguraju u budžetima nosilaca aktivnosti (nadležni organi državne uprave) i iz donatorskih sredstava. Strateški plan takođe predviđa izradu programa obuke osoba koje rade sa žtvama nasilja u porodici, odnosno sa nasilnim osobama, u oblastima – obrazovanja, zdravstva, socijalne zaštite, sigurnosti i pravosuđa. Na osnovu ovih programa provest će se obuka na lokalnom nivou i to prema dinamici osiguranja sredstava za provedbu obuke. Sredstva za provedbu ove obuke planirat će se u budžetima organa i organizacija čiji zaposlenici će prisustvovati obuci. Za izradu programa obuke i njihove provedbe potrebno je u 2009. godini 400. 000, 00 KM u budžetu Federacije BiH. Ova sredstva će se rasporediti u budžetima nosilaca pojedinih aktivnosti u skladu sa izrađenim akcionim planom.

UNFPA (United Nations Population Fund) je izrazio spremnost da učestvuje u finansiranju pojedinih aktivnosti navedenih u Strateškom planu.

U Strateškom planu se, između ostalog, dalje navodi (str. 44. i 45.): "S obzirom na to da se realizacija pojedinih aktivnosti (izmjene i dopune konkretne legislative, izrada programa obuke, provedba obuke i dr.) odvija u okviru redovnog djelokruga organa državne uprave, predviđeno je da se sredstva za realizaciju pojedinih aktivnosti planiraju u okviru budžeta tih organa, a da se istovremeno zatraže i sredstva od međunarodne zajednice. (...) Nadležna federalna ministarstva su planirala sredstva u svojim budžetima za 2009. godinu za izradu programa obuke.

Za aktivnosti koje isključivo provode nevladine organizacije iskazana je spremnost tih NVO-a da u okviru svojih budžeta osiguraju sredstva za realizaciju tih aktivnosti..."

Budžet za implementaciju Akcionog plana za borbu protiv nasilja u porodici u Republici Srpskoj za 2007. i 2008. godinu je detaljno razrađen i obrazložen u okviru sadržaja Akcionog plana. Detaljno je prikazan

pregled planiranih sredstava prema aktivnostima, nosiocima aktivnosti i namjenama. Ukupan budžet koji obezbjeđuje Vlada Republike Srpske za realizaciju Akcionog plana iznosi 256. 000 KM. Koliki je to procenat od ukupnog budžeta Vlade Republike Srpske – nije navedeno.

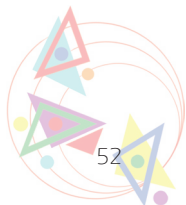
2.7. KOJE SU JAKE STRANE NACIONALNOG AKCIJSKOG PLANA O SUZBIJANJU NASILJA PROTIV ŽENA?

Iako do pisanja ovog teksta nemamo usvojen Nacionalni akcijski plan o suzbijanju nasilja protiv žena na nivou države BiH, ipak možemo reći da je jaka strana do sada napisanih strateških dokumenata na različitim nivoima u BiH sama činjenica da su oni doneseni i da se oslanjaju na međunarodne pravne dokumente, kao i na postojeći pravni okvir u BiH. U izradi strateških dokumenata analizirana su postojeća stanja u zajednici. Planirane su aktivnosti da se uočeni nedostaci u legislativi i praksi u sprečavanju nasilja promijene u cilju potpunije zaštite žrtve nasilja.

Jaka strana je i rad na uspostavljanju partnerskih odnosa, kao i dobre saradnje između predstavnika i predstavnica vladinih institucija i nevladinih organizacija, kako bi se koristila dosadašnja iskustva i ekspertiza. Strateški dokumenti preciziraju nosioce aktivnosti, rokove implementacije kao i praćenje i procjenu realizacije planiranih aktivnosti i postavljenih ciljeva.

2.8. KOJE SU SLABE STRANE NACIONALNOG AKCIJSKOG PLANA O SUZBIJANJU NASILJA PROTIV ŽENA?

Među slabe strane bi se mogla ubrojati činjenica da za realizaciju donesenih strateških dokumenata ne postoje obezbijedena i sigurna finansijska sredstva, unatoč dobro preciziranim aktivnostima na prevenciji i suzbijanju nasilja. Osim toga, uočava se raskorak u odgovarajućoj realizaciji i implementaciji donesenih strateških dokumenata.

|| Zakonodavstvo i pravne procedure

1. KAKO JE DEFINIRANA PORODICA U NAŠEM ZAKONODAVSTVU?

Porodičnim zakonima u Bosni i Hercegovini pojam porodice se definiše kao životna zajednica roditelja i djece i drugih krvnih srodnika, srodnika po tazbini, usvojlaca i usvojenika i osoba iz vanbračne zajednice ako žive u zajedničkom domaćinstvu. Pojam porodice je takođe definisan i zakonima o zaštiti od nasilja u porodici. Ovim zakonima definisano je da porodicu čine:

bračni i vanbračni partneri, srodnici koji žive zajedno: krvni srodnici, srodnici iz odnosa potpunog usvojenja u pravoj liniji bez ograničenja, a u pobočnoj liniji zaključno sa četvrtim stepenom, usvojenik i usvojitelj iz odnosa nepotpunog usvojenja, srodnici po tazbini, zaključno sa drugim stepenom, staralac i štitićenik, hranilac i hranjenik, bivši bračni i vanbračni partneri.

2. POSTOJE LI SPECIFIČNI ZAKONI ZA SUZBIJANJE NASILJA PROTIV ŽENA U BIH? (DA LI SE TERMINI „NASILJE PROTIV ŽENA“ ILI „RODNO UTEMELJENO NASILJE“ POJAVLJUJU U ZAKONSKIM TEKSTOVIMA)?

Ne postoje specifični zakoni za suzbijanje nasilja protiv žena u BiH, ali se termin “rodno utemeljeno nasilje” tretira u Ustavnim i drugim odredbama o gender ravnopravnosti, nediskriminaciji i nasilju nad ženama. Ustav BiH kao i ustavi F BiH i RS na sličan način garantuju svim građanima osnovna ljudska prava i slobode.

Ustav BiH u članu 2 sadrži načelo nediskriminacije garantirajući primjenu prava i sloboda izloženih u Evropskoj konvenciji i njenim protokolima. U tački 4 se pak zabranjuje diskriminacija i garantira uživanje prava i sloboda predviđenih međunarodnim pravnim normama i domaćom legislativom, što podrazumijeva i zaštitu od zlostavljanja i nehumanog i ponižavajućeg postupanja. Na sličan način Ustav Federacije Bosne i Hercegovine u članu 2 garantuje temeljna ljudska prava i slobode, kao i Ustav Republike Srpske koji to propisuje u glavi II.

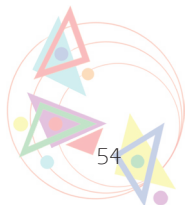
U Statutu Brčko Distrikta, pravnom aktu koji u ovoj administrativnoj jedinici ima snagu ustava, član.13 (stav 1 do 3) reguliše prava i obaveze građana Brčko Distrikta. Ovaj član Statuta propisuje da svako ima pravo da uživa prava i slobode garantovane Ustavom i zakonima Bosne i Hercegovine i zakonima Distrikta bez diskriminacije.

Bosna i Hercegovina je usvojila i Zakon o ravnopravnosti spolova na državnoj razini 2003. godine, koji u članu 1 garantira rodnu ravnopravnost, zabranu diskriminacije na temelju spola i bilo koji oblik nasilja u privatnoj i javnoj sferi djelovanja.

Na nivou FBiH donesen je Zakon o zaštiti od nasilja u porodici 2005. godine, koji osigurava sprečavanje i suzbijanje ove vrste nasilja, zaštitu osobe izložene nasilju i nesmetan pristup sudu za prekršaje bez bilo kakvih troškova i Porodični zakon FBiH, koji djelomično reguliše pitanje nasilja u porodici.

Na nivou FBiH, također, postoji i Krivični zakon donesen 2003., koji reguliše pitanja ravnopravnosti (član 177) i nasilja protiv braka, porodice i mladeži (članovi 214 – 224).

Nasilje u porodici je neposredno regulisano Krivičnim zakonom Republike Srpske i Krivičnim zakonom Brčko Distrikta, kojim se tretira kao krivično djelo, a donesen je i Zakon o zaštiti od nasilja u porodici Republike Srpske. Zakoni o javnom redu i miru RS i Brčko Distrikta posredno se dotiču pitanja nasilja u porodici, s tim da se to poćesuiru kao prekršajno djelo uznemiravanja i ugrožavanja sigurnosti druge osobe.

3. DA LI POSTOJI LEGISLATIVA ZA SUZBIJANJE PORODIČNOG NASILJA I KADA JE DONESENA /ZADNJI PUT PROMIJENJENA? AKO JE MIJENJANA U KOM PRAVCU SU PROMJENE IZVRŠENE?

U zakonima BiH postoji 6 definicija nasilja u porodici:

Prvu definiciju nasilja u porodici nalazimo u Zakonu o ravnopravnosti spolova BiH, (donesen 2003.), koji definicijom obuhvata

bilo koju vrstu sputavanja i neravnopravnosti u privatnoj i javnoj sferi života. U članu 4 (tačka a) ovog zakona definirano je nasilje po osnovu spola kao bilo koje djelo koje nanosi fizičku, mentalnu, seksualnu ili ekonomsku štetu, ili patnju, kao i prijetnje takvim djelima koje ozbiljno sputavaju osobe da uživaju u svojim pravima i slobodama na principu ravnopravnosti spolova, u javnoj ili privatnoj sferi života, uključujući i trgovinu ljudima radi prisilnog rada, te ograničenje ili proizvoljno lišenje slobode.

Drugu definiciju nalazimo u Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici Federacije BiH, donesen 2005 godine.

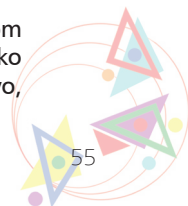
U članu 6 ovog zakona daje se opširna definicija nasilja u porodici:
- Nasilje u porodici je bilo koje djelo koje nanosi fizičku, psihičku, seksualnu ili ekonomsku štetu ili patnju, kao i prijetnje takvim djelima ili propuštanje dužnog činjenja i pažnje koje ozbiljno sputavaju članove porodice da uživaju u svojim pravima i slobodama na principu ravnopravnosti u javnoj i privatnoj sferi života.

Treća definicija se nalazi u Krivičnom zakonu FBiH, (donesen 2003.)

u članu 222. u kojem se propisuju kazne za onog ko nasiljem, drskim ili bezobzirnim ponašanjem ugrožava mir, tjelesnu cjelovitost ili psihičko zdravlje člana svoje porodice (stav 1) i ko takvo djelo učini prema članu porodice s kojim živi u zajedničkom domaćinstvu (stav 2).

Četvrtu i petu definiciju nalazimo u Krivičnom zakonu Republike Srpske i Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici.

Nasilje u porodici je posredno definisano 2000. godine u Krivičnom zakonu Republike Srpske, u krivičnom djelu "nasilje u porodici" kao - ko primjenom nasilja, drskog i bezobzirnog ponašanja ugrožava spokojstvo,

tjelesni integritet ili duševno zdravlje člana porodice ili porodične zajednice-. A u Zakonu o zaštiti od nasilja u Republici Srpskoj, donesen 2005, nasilje u porodici se definiše kao - bilo koje djelo koje nanosi fizičku, psihičku, seksualnu ili ekonomsku štetu ili patnju, kao i prijetnje takvim djelima ili propuštanje dužnog činjenja i pažnje koje ozbiljno sputavaju članove porodice da uživaju u svojim pravima i slobodama na principu ravnopravnosti u javnoj i privatnoj sferi života.

Šestu definiciju nalazimo u Krivičnom zakonu Brčko Distrikta (od 2003. godine)

u članu 218 stav 1 koji posredno definiše krivično djelo „nasilje u porodici“ kao - ko primjenom nasilja, drskog i bezobzirnog ponašanja ugrožava spokojstvo, tjelesni integritet ili duševno zdravlje člana porodice ili porodične zajednice.

4. DA LI JE PSIHOLOŠKO NASILJE I VERBALNO ZLOSTAVLJANJE DEFINIRANO ZAKONOM I KAKO?

U odgovoru broj 3. spomenute definicije ukazuju na psihološko nasilje, dok

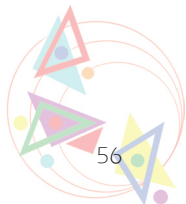
Zakon o zaštiti od nasilja u porodici u FBiH i RS pored psihološkog nasilje koje se ogleda u različitim oblicima zastrašivanja, prijetnji, ucjenjivanja i manipulacije kojom nasilnik žrtvu drži u strahu i samim tim u kratkotrajnoj ili dugotrajnoj potčinjenosti i zavisnosti, definišu i verbalno zlostavljanje koje se ogleda u verbalnom napadu, vrijeđanju, psovanju, nazivanju pogrđnim imenima, te drugi načini grubog uznemiravanja člana porodice od drugog člana porodice.

5. KOJE SU SANKCIJE PREDVIĐENE U KRIVIČNOM ILI GRAĐANSKOM ZAKONU?

Krivični zakon FBiH propisuje sljedeće kazneno-pravne sankcije:

1. Kazne (novčane i zatvorske)
2. Mjere upozorenja
3. Sigurnosne mjere i
4. Odgojne mjere

- 1) Kazna zatvora ne može biti kraća od trideset dana, niti duža od dvadeset godina, osim za najteža krivična djela, za koja se odmjerava kazna dugotrajnog zatvora (20 – 45 godina zatvora) i to osobama iznad 21 godine starosti.

- 2) Novčana kazna se izriče u dnevnim iznosima, ili u tačno određenom iznosu. Kazna koja se izriče u dnevnim iznosima može biti najmanje pet dnevnih iznosa, a najviše 360 dnevnih iznosa. Ako se pak izriče u određenom iznosu, najmanji može biti 150 KM, a najveći 50.000 KM.

Nasilje u porodici podliježe novčanoj kazni i kazni zatvora od jedne do tri godine, ali ako se radi o teškom oštećenju zdravlja, ili je djelo pčinjeno prema maloljetniku, kazna se izriče u trajanju od jedne do pet godina. Ako je kao rezultat zlostavljanja nastupila smrt, kazna se izriče u trajanju od dvije do petnaest godina. Za usmrćivanje usljed zlostavljanja može se izreći kazna u trajanju od najmanje deset godina do dugotrajne kazne zatvora (20 – 45 godina).

Krivični zakon Republike Srpske i Brčko Distrikta propisuje

da se kazna zatvora može izreći samo kao glavna kazna, dok se novčana kazna može izreći i kao glavna i kao sporedna. Ukoliko nema mogućnosti da se naplati novčana kazna ona se može zamijeniti kaznom zatvora, s tim da će dan služenja zatvorske kazne biti ekvivalent dijelu novčane kazne u visini od 50 konvertibilnih maraka.

Krivičnim zakonom Republike Srpske predviđena je najmanja novčana kazna u visini od 50 konvertibilnih maraka, a najveša u visini od 50.000 konvertibilnih maraka.

Krivičnim zakonom Brčko Distrikta predviđeno je da sud mže izreći najnižu novčanu kaznu u visini od 150 konvertibilnih maraka i najveću, u visini od 50.000 konvertibilnih maraka.

6. DA LI JE LEGISLATIVA ODGOVARAJUĆA?

Donošenjem Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH, 2003 godine, uviđa se značajniji napredak u donošenju legislative u domenu zaštite od nasilja u porodici, time i zaštite žene, žrtve nasilja u porodici, ikao zakoni o zaštiti od nasilja u porodici nigdje eksplicitno ne imenuju nasilje nad ženama. Zakonska regulativa pruža osnove zaštite žrtve, ali je neadekvatna za hitne intervencije u slučaju nasilja. Takođe se uviđa neadekvatna međusobna povezanost zakona.

7. KAKO VI PROCJENJUJETE IMPLEMENTACIJU LEGISLATIVE O NASILJU U PORODICI?

Iako postoji dobar pravni okvir u oblasti nasilja u porodici ipak se primjećuje da izostaje propisana obaveza saradnje svih subjekata koji učestvuju u sprečavanju nasilja u porodici. Uzroci slabe saradnje mogu se tražiti u neusklađenosti zakonodavstva, funkcionisanju relevantnih subjekata nadležnih za sprovođenje aktivnosti vezanih za nasilje kao i ne rješena pitanja u vezi sa smještajem žrtava nasilja. Zakon o socijalnoj zaštiti uglavnom ne prepoznaje žrtve nasilja kao posebnu socijalnu kategoriju niti sigurne kuće kao socijalne ustanove. Takođe je vidan problem u primjeni propisanih zaštitnih mjera u postupku zaštite žrtve nasilja zbog nedostaka dogovarajućih ustanova, što se ogleda i u izmještanju i tretmanu nasilnika. Nedovoljna koordinacija između sudova, MUP-ova, Tužilaštva, centara za socijalni rad, zdravstvenih ustanova kao i ustanova obrazovanje te nevladinih organizacija.

Predugo vođenje sudskih postupaka, što predmeti koji se vode nemaju oznaku hitnosti.

Pred sudovima i tužilaštvima nema posebnih odjela koji bi bili zaduženi za vođenje postupaka nasilja u porodici.

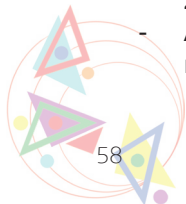
Ne postoje jedinstvene statističke baze podataka o broju evidentiranih slučajeva žrtava nasilja, broju procesuiranih slučajeva i izrečenih sankcija.

Nedovoljna edukacija osoblja ustanova i organizacija koje su direktno uključene u provedbu zakona.

8. KOJE MJERE, PO VAŠEM MIŠLJENJU TREBAJU BITI PODUZETE KOJE BI OMOGUĆILE ŽENAMA DA PRIJAVLJUJU NASILJE?

Mjere koje bi trebale biti poduzete u cilju omogućavanja ženama da prijavlju nasilje su:

- Bolja uvezanost i koordinacija svih aktera koji su uključeni u primjenu zakona.
- Adekvatniji mehanizmi zaštite žrtava nasilja, obezbjeđivanje sigurnog mjesta, psihosocijalne i medicinske, kao i pravne pomoći i podrške.

- Senzibiliziranje javnosti o nasilju, kao i obavezama prijavljivanja nasilja.
- Obavezna edukacija kadrova koji su uključeni u direktnu asistenciju i prevenciju nasilja kako bi se povećala svijest prema nasilju.
- Uspostavljanje jedinstvene baze podataka na nivou BiH, kao i uspostava jedinstvenih standarda postupanja svih relevantnih službi kako bi se obezbjedilo pravovremeno identifikovanje nasilja.
- Potrebno je povećanje efikasnosti sudova, tužilaštava, centara za socijalni rad i dr.
- Značajna bi bila i izrada Protokola o provedbi Zakona koji se odnosi na nasilje protiv žena u porodici

9. DA LI POSTOJI LEGISLATIVA PROTIV SILOVANJA U BRAKU I KADA SU ZAKONI DONESENI / ZADNJI PUT IZMIJENJENI? DA LI SU SANKCIJE RAZLIČITE OD SILOVANJA?

Silovanje u braku nije regulisano kao posebno krivično djelo ni u Krivičnom Zakonu FBiH, ni u Krivičnom zakonu Republike srpske, ni u Krivičnom zakonu Brčko Distrikta.

Silovanje u braku nije eksplicitno definisano kao takvo, ali se član 203 Krivičnog zakona FBiH, koji definiše silovanje odnosi i na slučajeve silovanja u braku, a koji glasi: Ko drugu osobu upotrebom sile ili prjetnje da će direktno napasti na njen život ili tijelo ili život i tijelo njoj bliske osobe prisili na spolni odnos ili s njim izjednačenu spolnu radnju, kaznite će se kaznom zatvora od jedne do deset godina zatvora.

Izmjenama u Krivičnom zakonu Republike Srpske, do kojih je došlo 2000. godine, izmijenjena je dotadašnja definicija silovanja, u kojoj se

silovanjem smatralo samo vršenje obljube uz upotrebu sile nad licem sa kojim izvršilac nije u bračnoj vezi.

Brisanjem te odredbe data je mogućnost da se smatra odgovornim i izvršilac silovanja sa kojim je žrtva u braku.

Krivično djelo silovanja u Krivičnom zakonu Republike Srpske smješteno je u glavu devetnaest ("Krivična djela protiv polnog integriteta" – član 193) i po svojoj definiciji obuhvata

prinudu na obljudu ili neku drugu spolnu radnju upotrebom sile ili prijetnjom izvršioca da će neposredno napasti na život ili tijelo lica koje je žrtva silovanja ili nekog njemu bliskog lica. Za osnovni oblik ovog krivičnog djela u Krivičnom zakonu Republike Srpske predviđena je kazna zatvora od jedne do deset godina.

U glavi devetnaest Krivičnog zakona Brčko Distrikta ("Krivična djela protiv polne slobode i morala" – član 200)

silovanje je definisano kao prisilno vršenje spolnog odnosa ili sa njim izjednačene spolne radnje uz upotrebu sile ili prijetnju izvršioca da će neposredno napasti na život i tijelo žrtve ili njoj bliske osobe. Za osnovni oblik ovog djela predviđena je kazna zatvora od jedne do deset godina zatvora.

Praksa pokazuje da se ova vrsta krivičnog djela rijetko prijavljuje i vrlo ga je teško dokazati, jer prije svega, ne postoji svijest o tome da se silovanje može dogoditi i u braku. S obzirom da većina žena i muškaraca smatraju da je to „bračna obaveza“.

10. DA LI ZNATE KOJI SU BROJ PRIJAVA ZA SILOVANJE U BRAKU ZAPRIMILE SUDSKE VLASTI U TOKU ZADNJE GODINE?

Zbog nepostojanja jedinstvene baze podataka kao i nepostojanja razvrstavanja podataka po počinjenim djelima ne može se doći do relevantnih statističkih pokazatelja o tome koliko je osoba prijavilo silovanje u braku.

11. DA LI POSTOJI LEGISLATIVA KOJA SE ODNOSI NA ŠTETNE KULTURALNE/RELIGIJSKE PRAKSE (PRISILNI BRAKOVI, NASILJE VEZANO UZ OBIČAJ MIRAZA, ITD.) VEZANE UZ PORODIČNO NASILJE? DA LI JE ODGOVARAJUĆA? ŠTO JE S NJENOM IMPLEMENTACIJOM?

U BiH ne postoji legislativa koja se odnosi na štetne kulturalne/religijske prakse.

12. DA LI POLICIJA MORA DA VODI ZAPISNIK O SVIM SLUĀAJEVIMA NASILJA U PORODICI PO ZAKONU, UREDBAMA ILI PISANIM UPUTSTVIMA?

Policija mora da zabiljeŹi prijavu o nasilju u porodici po zakonu, meĀutim, u praksi se dogaĀa da policija ne zabiljeŹi svaki prijavljeni sluĀaj nasilja, posebno kada osoba prvi put prijavljuje nasilje policiji, ili je policiji poznata osoba koja je od ranije prijaljivala nasilje.

13. DA LI POLICIJA MORA DA ISTRAŹUJE SVE PRIJAVLJENE SLUĀAJEVE?

SluĀaj nasilja se moŹe prijaviti usmeno i pismeno, direktno i indirektno. Ako se prijava podnosi usmeno, sluŹbeno lice Āe upozoriti osobu koja podnosi prijavu na posljedice laŹnog prijavljivanja, a polcija je duŹna da istraŹi svaki prijavljeni sluĀaj.

14. DA LI JE DRŹAVA DONIJELA ODREDBE KOJE OSIGURAVAJU DA JAVNI TUŹILAC MOŹE DA ZAPOĀNE POSTUPAK U SLUĀAJU NASILJA U PORODICI?

Po zakonu o kriviĀnom postupku FBiH tuŹilac sprovodi istragu, ali moŹe ovlastiti i druge institucije i sluŹbene osobe da provedu odreĀene istraŹne radnje koje se tiĀu odreĀenog sluĀaja. U procesu istrage tuŹilac moŹe ovlastiti policijske organe, centar za socijalni rad, zdravstvene ustanove, ali moŹe i narediti i potrebna vjeŹtaĀenja koja se provode po njegovim uputama. U toku provoĀenja istrage tuŹilac moŹe poduzeti sve istraŹne radnje, ukljuĀujući i ispitivanje osumnjiĀenih, sasluŹanje oŹteĀenog i svjedoka, vrŹenje uviĀaja radi rekonstrukcije dogaĀaja, nareĀivanje obavljanja posebnih vjeŹtaĀenja, te propisivanja mjera zaŹtite dokaza.

U Republici Srpskoj prijavu o uĀinjenom kriviĀnom djelu u formi "Izvjestaia o uĀinjenom kriviĀnom djelu" podnose sluŹbena lica zaposlena u organima unutraŹnjih poslova. Na osnovu sumnje da je izvrŹeno kriviĀno djelo, tuŹilac nareĀuje provoĀenje istrage. Naredba o provoĀenju istrage sadŹi podatke o uĀiniocu kriviĀnog djela, opis djela iz kojeg proizilaze zakonska obiljeŹja kriviĀnog djela, zakonski naziv kriviĀnog djela, okolnosti koje potvrĀuju osnove sumnje za provĀenje istrage i postojeĀe dokaze. TuŹilac je duŹan u naredbi navesti koje okolnosti treba istraŹiti i koje

istražne radnje treba preduzeti.

U Brčko Distriktu Zakon o krivičnom postupku Brčko Distrikta propisuje da građanin ima pravo prijaviti izvršenje kaznenog djela i da je svako dužan prijaviti učinjenje krivičnog djela kada neprijavljanje krivičnog djela predstavlja krivično djelo. Prijava krivičnog djela može se podnijeti policiji ili tužiocu. O provođenju istrage tužilac donosi naredbu koja sadrži: podatke o učinitelju krivičnog djela ukoliko su poznati, opis djela iz kojeg proizilaze zakonska obilježja krivičnog djela, zakonski naziv krivičnog djela, okolnosti koje potvrđuju osnove sumnje za provođenje istrage i postojeće dokaze. U naredbi će tužilac navesti koje okolnosti treba istražiti i koje istražne radnje treba poduzeti.

15. DA LI SU PRIMJENJIVANE ODREDBE PRAVNE ZAŠTITE ZA ŽRTVE NASILJA U PORODICI U NAŠEM PRAVNOM SISTEMU?

Stranke u postupku i njihovi branitelji imaju pravo na redovne i vanredne pravne lijekove. Redovni pravni lijek je žalba čija je procedura regulisana Zakonom o krivičnom postupku FBiH,

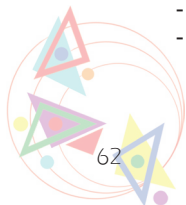
Zakonom o krivičnom postupku RS i Zakonom o krivičnom postupku Brčko Distrikta.

Zbog ne postojanja jedinstvene baze podataka nemamo preciznih podataka.

16. KOJE ZAŠTITNE MJERE PROPISUJE NAŠE ZAKONODAVSTVO?

Zakon o zaštiti od nasilja u porodici FBiH i Zakon o zaštiti od nasilja u porodici RS propisuje zaštitne mjere:

- Udaljenje iz stana, kuće, ili nekog drugog stambenog prostora i zabrana vraćanja u isti počiniocu nasilja.
- Zabrana počiniocu nasilja približavanja žrtvi nasilja
- Osiguranje zaštite osobe izložene nasilju, putem privremenog smještaja (sigurne kuće)
- Zabrana uznemiravanja ili uhođenja osobe izložene nasilju
- Obaveza psihosocijalnog tretmana počinioca nasilja
- Obaveza liječenja od ovisnosti počinioca nasilja

Zakonom Republike Srpske propisuje se jedna zaštitna mjera više i to-rad u korist humanitarne organizacije ili lokalne zajednice-.

17. DA LI JE NAŠA VLADA IZRADILA PROTOKOLE O PROVEDBI ZAKONA KOJI SE ODNOSI NA NASILJE PROTIV ŽENA U PORODICI?

Do pisanja ovog teksta nije poznato da je vlada izradila Protokol o provedbi Zakona koji se odnose na nasilje protiv žena u porodici.

18. KOJI SU ODJELI NADLEŽNI ZA PORODIČNO NASILJE (SUDSTVO, POLICIJA, SOCIJALNA SKRB)?

U Bosni i Hercegovini ne postoje posebni odjeli i sudovi koji su nadležni za nasilje u porodici. Tako da su svi odjeli i sve institucije: sudstvo, tužilaštvo, policija, centri za socijalni rad, nadležni za porodično nasilje.

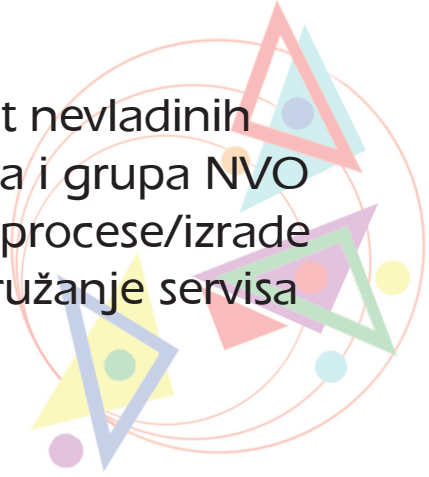
Podaci iz istraživanja pravosudne prakse?

Osnovni podaci o pravosudnoj praksi mogu se naći u Analizi odgovora iz upitnika koji je urađen za područje Ze-Do kantona za period od 01.01.2007. godine do 30.06.2008. godine, koja čini sastavni dio sadržaja ovog teksta.

Uključenost nevladinih organizacija i grupa NVO u političke procese/izrade politika i pružanje servisa

1. POSTOJI LI FORMALNI PROCES KONSULTACIJE IZMEĐU VLADINIH TIJELA I ŽENSKIH NEVLADINIH ORGANIZACIJA I GRUPE U POGLEDU SUZBIJANJA NASILJA PROTIV ŽENA?

Uključenost predstavnica i predstavnika nevladinih organizacija u različita tijela/radne grupe zavisi od toga na kojem nivou se donosi određeni dokument. Na osnovu iskustva nevladinih organizacija vidno je prisustvo i aktivno učešće nevladinih organizacija na lokalnim, kantonalnim, regionalnim i entitetskim nivoima, što zavisi od polja djelovanja nevladinih organizacija. Nevladine organizacije se pri tom zalažu da se njihova vidljivost i uključenost ostvari i u sličnim procesima na državnom nivou.

2. DA LI SU NEVLADINE ORGANIZACIJE I GRUPE KOJE SE KONSULTIRAJU OZBILJNO UVAŽAVANE I U KOJOJ FAZI ODLUČIVANJA (INICIRANJE POLITIKA, ODLUČIVANJE, IMPLEMENTACIJA ILI EVALUACIJA) I DA LI POSTOJI STVARNI UTICAJ?

U posljednjih pet godina nevladine organizacije i grupe koje su konsultovane od strane predstavnika državnih institucija su uvažavane, pitane i uključene u iniciranje politika, odlučivanje, implementaciju, ili evaluaciju. To je sada vidljivije i značajnije, mada može biti i bolje. Kao primjer uvažavanja nevladinog sektora navodimo proces donošenja Strateškog

plana za prevenciju nasilja u porodici u FBiH 2009-2010. U navedenom dokumentu Gender Centar Federacije Bosne i Hercegovine prepoznaje vrijednost uloge nevladinih organizacija kada je u pitanju nasilje, te navodi da su ostvareni izuzetni rezultati u zaštiti žrtava nasilja i pružanja stručne pomoći nasilnim osobama sa posebnim akcentom da su prve korake u oblasti zaštite žrtava nasilja poduzele nevladine organizacije, kao i da je aktivnosti nevladinog sektora relativno sporo prihvatio vladin sektor.

3. DA LI JE DRŽAVA OMOGUĆILA PLURALITET USLUGA UZIMAJUĆI U OBZIR NEJEDNAKE POZICIJE NVO I DRŽAVNIH INSTITUCIJA. DA LI SU URAĐENI STANDARDI USLUGA U KONSULTACIJAMA SA NVO KOJE PRUŽAJU USLUGE?

Pluralitet usluga u Bosni i Hercegovini se omogućava kroz izgradnju partnerskih odnosa vladinih institucija i nevladinih organizacija na lokalnom, kantonalnom, entitetskom i državnom nivou. Određeni primjeri dobre prakse mogu poslužiti za sistemsko rješavanje partnerstva između vladinih institucija i nevladinih organizacija. Primjeri relativno dobre prakse su partnerstva nevladinih organizacija koje zbrinjavaju strane žrtve trgovine sa Ministarstvom sigurnosti BiH. Primjeri dobre prakse i partnerstva u zbrinjavanju žrtava nasilja u porodici su Sarajevski Kanton, Vlada Republike Srpske, Općina Zenica kao i Vlada Ze-Do Kantona. U određenoj mjeri nevladine organizacije učestvuju u radnim grupama za izradu standarda usluga ali njihovo učešće bi trebalo biti na svim nivoima aktivnije.

O primjeni Zakona o zaštiti od nasilja u porodici na području ZE-DO kantona

/od 01. 01. 2007. do 30. 06. 2008. god. /

Medica Zenica je u periodu od 01.01.2007. godine do 30.06.2008. godine na području Zeničko-dobojskog kantona pratila primjenu Zakona o zaštiti nasilja u porodici, te podzakonskih propisa koji određuju postupanje nadležnih institucija, a vezano za provođenje zaštitnih mjera propisanih navedenim Zakonom. Tom prilikom provedeno je prikupljanje podataka o broju evidentiranih slučajeva nasilja u porodici, o broju slučajeva u kojima je zatražena i izrečena neka od zaštitnih mjera, te su prikupljeni podaci o postupanju nadležnih institucija u kontekstu navedenog.

Nadležnim institucijama i organizacijama su upućeni ciljani upitnici u dva navrata i to za period 01.01.2007.-30.06.2007.godine i za period od 01.07.2007.-30.06.2008. godine. Dobivene podatke koji mogu poslužiti za procjenu zaštite nasilja u porodici navodimo u ovoj analizi.

Institucije od kojih je zatraženo da odgovore na pomenuta pitanja su:

- Ministarstvo unutrašnjih poslova ZE-DO kantona
- Policijska uprava Zenica
- Općinski sud Zenica – Odjeljenje za prekršaje
- Kantonalno tužilaštvo Zenica
- JU Centar za socijalni rad Zenica
- Centar za mentalno zdravlje Zenica
- Gender komisija ZE-DO kantona
- NVO "Centar za pravnu pomoć ženama" Zenica
- Pedagoški fakultet Zenica
- Islamski pedagoški fakultet Zenica
- Stručna industrijska škola Zenica

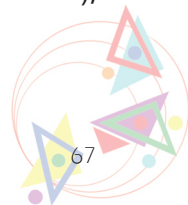
Ministarstvo unutrašnjih poslova ZE-DO kantona

U odgovorima na pitanja iz upitnika, koji se odnose na navedenu instituciju za period *01.01.2007.-30.06.2007. godine*, ističe se:

- Da je na području koje pokriva MUP Ze-Do kantona prijavljeno **130** slučajeva nasilja u porodici.
- Da su od strane policijskih organa na području koje pokriva Ministarstvo unutrašnjih poslova ZE-DO kantona u skladu sa članom 18. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, podnesena **tri zahtjeva** za izricanje zaštitne mjere počiniocu nasilja u porodici.
- Da nemaju saznanja da je Općinski sud za prekršaje izrekao zaštitnu mjeru po podnesenim zahtjevima, s obzirom da im nije dostavljeno ni jedno rješenje o izrečenoj zaštitnoj mjeri.
- Da ne raspolažu podacima koliko je žrtava nasilja šticeeno zaštitnim mjerama.
- Da žrtve nasilja koje se obrate policijskim organima upućuju u zdravstvenu instituciju, sigurnu kuću (Medica Zenica), Centar za socijalni rad, Centar za borbu protiv bolesti ovisnosti.

U odgovorima MUP-a ZE-Do kantona, za period *01.07.2007. do 30.06.2008. godine* se navodi:

- Da je na području koje pokriva MUP ZE-DO kantona evidentirano **268** slučajeva nasilja u porodici.
- Da je od strane policijskih organa na području koje pokriva MUP ZE-DO Kantona u skladu sa članom 18 Zakona o zaštiti od nasilja u prodicti, podneseno **osam zahtjeva** za izricanje zaštitne mjere.
- Da je nadležni sud po zahtjevu policijskih organa izrekao 4 zaštitne mjere i to u jednom slučaju zaštitnu mjeru -udaljavanja iz kuće-; u jednom slučaju -zabranu uznemiravanja-; u jednom slučaju - psihosocijalni tretman- i u jednom slučaju -obavezno liječenje od ovsnosti od alkohola-.
- Da su tri žrtve nasilja u porodici šticeene provedbom izrečenih zaštitnih mjera.
- Da žrtve nasilja u porodici upućuju u sigurnu kuću (Medica Zenica), Centar za socijalni rad Zenica...

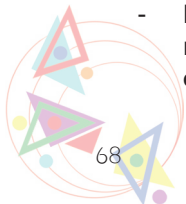
Policijska uprava Zenica

Za period od 01.01.2007.-30.06.2007. godine navodi:

- Da su evidentirana 74 slučaja nasilja u porodici na području Policijske uprave Zenica
- Da se Policijskoj upravi Zenica obraćaju žrtve nasilja, koje, kako to govore raspoloživi podaci, najčešće prijavljuju fizičko nasilje (udarci otvorenom pesnicom po licu, glavi, udarci nogom...) te psihičko nasilje (vrijeđanje, omalovažavanje, psovanje...).
- Da se žrtve nasilja obraćaju policiji, te da je bilo nekoliko slučajeva kada su upućivane iz Centra za socijalni rad i NVO (Medica Zenica).
- Da najčešće slučajeve nasilja na osnovu člana 7 Zakona o zaštiti od nasilja u porodici prijavljuje Centar za socijalni rad – socijalni radnici i nevladine organizacije, među kojima se navodi Medica Zenica.
- Da se nasilje uglavnom dešava u zajedničkom stanu u kojem žrtve žive sa počiniocima nasilja.
- Da su nasilnici/e svih starosnih dobi, uglavnom muškog spola, NK (nekvalifikovani/e) i SSS (srednjestručne spreme), pretežno nezaposleni. Radi se o supružnicima (bračna i izvanbračna zajednica) mada su zabilježeni i slučajevi nasilja od strane djece nad roditeljima.
- Da su žrtve nasilja svih starosnih dobi, uglavnom žene, nekvalifikovane i srednje stručne spreme, većinom nezaposlene supruge.
- Da je Policijska uprava Zenica u skladu sa članom 18 Zakona o zaštiti od nasilja u porodici podnijela Zahtjev za izricanje zaštitnih mjera i to: - zabrana približavanja žrtvi nasilja u porodici, - zabrana uznemiravanja, ili uhodjenja/pračenja osobe izložene nasilju, - udaljenje počinitelja nasilja iz stana, kuće ili nekog drugog zajedničkog stambenog prostora i - zabrana vraćanja u stan, kuću ili neki drugi stambeni prostor.

Za period od 01.07.2007. do 30.06.2008. godine, navedeni su sljedeći podaci:

- Da su evidentirana 154 slučaja nasilja u porodici na području Policijske uprave Zenica
- Da se žrtve nasilja obraćaju policiji za pomoć i najčešće prijavljuju psihološko nasilje tj. zlostavljanje, a povremeno i ostale vidove nasilja.
- Da najčešće slučajeve nasilja, na osnovu člana 7 Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, prijavljuje sama žrtva nasilja, ponekad nevladine organizacije i Centar za socijalni rad.

- Da se nasilje dešava u zajedničkom stanu u kojem žive Źrtva i nasilnik/ca, u stanu u kojem živi Źrtva, u stanu u kojem živi nasilnik/ca. Potom se kao mjesto dešavanja nasilja navodi ulica, kao i radno mjesto Źrtve.
- Da su nasilnici starosne dobi između 30 i 50 godina, muškog spola, srednje stručne spreme, zaposleni, te da se radi o supružnicima mada su zabilježeni i slučajevi nasilja djece nad roditeljima.
- Da su Źrtve starosne dobi između 20 i 40 godina, ženskog spola, srednje stručne spreme, nezaposlene, te da se radi o suprugama, majkama, kćerkama.
- Da je Policijska uprava u skladu sa članom 18 Zakona o zaštiti od nasilja u porodici podnijela zahtjeve za izricanje zaštitnih mjera i to: -zabrana približavanja Źrtvi nasilja u porodici;- -obavezno liječenje od ovisnosti-, -udaljenje iz stana, kuće, ili nekog drugog stambenog prostora.
- Da profesionalno postupaju u radu sa Źrtvama i pokušavaju im ukazati da je nasilje u porodici zaista kaŹnjivo djelo.
- Da bi provjerili ugroženost Źrtve nasilja u porodici nastoje prikupiti što više podataka o tome od njenih komšija, rodbine, prijatelja, poznanika itd...
- Da Źrtve upućuju u Medicu Zenica i Centar za socijalni rad Zenica.

Kantonalno tuŹilaštvo Zenica

Za period od 01.01.2007.-30.06.2007.godne:

Navedena institucija je od postavljenih pitanja u upitniku dala odgovor na ono koje se odnosi na upućivanje Źrtve nasilja od strane ove institucije i navela da ih je u navedenom periodu upućivala u Centar za Socijalni rad, Medicu Zenica i Udruženje "Viva Źene" Tuzla.

Dok za period od 01.07.2007. do 30.06.2008. godine izvještava:

- Da je evidentirano osamdeset i devet (89) slučajeva nasilja u porodici.
- Da se nasilje dešava u zajedničkom stanu u kojem žive Źrtve nasilja i nasilnik.
- Da su nasilnici svih starosnih dobi (od 18 do preko 50 godina starosti) uglavnom muškog spola, dok su u dva slučaja nasilnice Źene, po stepenu obrazovanja: nekvalifikovani, srednja stručna sprema, preteŹno nezaposleni, a i zaposleni nasilnici, roditelji, kao i sama djeca.

- Da su žrtve nasilja u porodici svih starosnih dobi, uglavnom žene, mada ima i slučajeva da su muškarci žrtve nasilja (15), po stepenu obrazovnja uglavnom srednja stručna sprema i nekvalifikovane/i, mada u dva slučaja žrtva nasilja ima visoku stručnu spremu, te se uglavnom radi o nezaposlenim surpugama, djeci, roditeljima, u jednom slučaju žrtva nasilja je nana, a u jednom slučaju sestrična.

Općinski sud Zenica – Odjeljenje za prekršaje

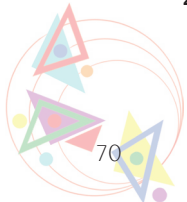
Za period od 01.01.2007.-30.06.2007. godine se navodi:

- Da Općinski sud nije podnio niti jedan zahtjev za izricanje zaštitne mjere.
- Da je ovom sudu Ministarstvo unutrašnjih poslova Zeničko-dobojskog kantona podnijelo jedan zahtjev za izricanje zaštitne mjere.
- Da je u postupku po zahtjevu za izricanje zaštitne mjere izrečena zaštitna mjera zabrane približavanja žrtvi nasilja, a ta ista mjera je drugim rješenjem stavljena van snage s obzirom da je došlo do pomirenja bračnih partnera.
- Da nije bilo podnesenih zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka za prekršaje neprijavlivanja policiji nasilja u porodici iz člana 20. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici. Nije bilo izrečenih kazni za nepostupanje po izrečenim mjerama iz člana 21. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici.
- Da nije bilo upućivanja žrtava nasilja u porodici u bilo koju instituciju od strane ovog suda.

Period od 01.07.2007. do 30.06.2008. godine:

U odgovorima koji su dati na pitanja iz upitnika koji se odnosi na ovu instituciju se navodi:

- Da su ovom sudu podnesene četiri (4) Zahtjeva za izricanje zaštitnih mjera u skladu sa Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici.
- Da za navedeni period nije izrečena niti jedna zaštitna mjera uz napomenu da su postupci za izricanje zaštitne mjere u skladu sa Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici u više predmeta obustavljeni zato što je došlo do izmirenja bračnih partnera.

JU Centar za socijalni rad Zenica

Za period od 01.01.2007.-30.06.2007. godine navodi:

- Da se ovoj instituciji obraćaju žrtve nasilja i najčešće prijavljuju fizičko nasilje.
- Da su žrtve nasilja u ovu instituciju upućivane od strane Policijske uprave, Doma zdravlja, ili su se Centru za socijalni rad obraćale samoinicijativno. Često se osoba javi zbog nekog drugog problema i kroz razgovor s njom utvrdi se da je izložena nasilju.
- Da najčešće slučajeve nasilja na osnovu člana 7. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici prijavljuju Centri za socijalni rad i medicinske ustanove.
- Da se nasilje, prema podacima sa kojima raspolažu, najčešće dešava u zajedničkom stanu u kojem žive žrtve i počinitelj nasilja.
- Da su počinitelji nasilja starosne dobi od 20 – 50 godina, ponekad i maloljetne osobe, muškog spola, nekvalifikovani, nezaposleni, suprug, djeca.
- Da su žrtve žene do 40 godina starosti, nekvalifikovane, nezaposlene supruge i djeca uglavnom osnovnoškolskog uzrasta.
- Da žrtvu koja se obrati Centru za socijalni rad upućuju u Policijsku upravu, kao i u Medicu Zenica.
- Da nisu podnosili zahtjev za izricanje zaštitne mjere.
- Da predlažu mjere u skladu sa Zakonom o socijalnoj i porodičnoj zaštiti – smještanje žrtve na sigurno.

Period od 01.07.2007. do 30.06.2008. godine:

U odgovorima na postavljena pitanja iz upitnika koji se odnosi na ovu instituciju se navodi:

- Da je evidentirano deset (10) slučajeva nasilja u porodici.
- Da se ovoj instituciji obraćaju žrtve nasilja i prijavljuju i fizičko i psihičko i drugo nasilje.
- Da u skladu sa članom 7 Zakona o zaštiti od nasilja u porodici prijavljuju policiji slučajeve nasilja.
- Da su počinitelji nasilja svih starosnih dobi, a najčešće između 28 i 45 godina života.
- Da su žrtve nasilja žene starosne dobi između 28 i 45 godina života, uglavnom supruge .

- Da ųrtvu koja se obrati ovoj instituciji upućuju u Policijsku upravu.
- Da nisu podnosili zahtjeve za izricanje ųaštivnih mjera.

Centar za mentalno zdravlje Zenica

Za period od 01.01.2007.-30.06.2007. godine navodi:

- Da se ovoj instituciji obraćaju ųrtve nasilja za pomoć zbog emocionalnog i fizičkog nasilja, a prijavljuje se i mobing – zlostavljanje na radnom mjestu, kao i ekonomsko nasilje.
- Da su ųrtve nasilja upućene od članova porodice, ljekara opće prakse, prijatelja, socijalnog radnika, a dolaze i samoinicijativno.
- Da u skladu s članom 7. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, slućajeve nasilja najćešće prijavljuju ljekari i drugi zdravstveni radnici, kao i socijalni radnici.
- Da se nasilje dešava u zajedničkom stanu, u stanu u kojem ųrtva ųivi i na radnom mjestu.
- Da su nasilnici najćešće srednje dobi, muškog spola, svih ųkolskih sprema, zaposleni, nezaposleni, ili pak rade -na crno-, a ųrtva je uglavnom supruga i dijete.
- Da su ųrtve srednje starosne dobi, ųenskog spola, svih ųkolskih sprema, zaposlene i nezaposlene supruge.
- Da ųrtve iz ove institucije upućuju u Centar za socijalni rad, policiju, na grupne i individualne psihoterapije prema potrebi, kao i na postupak pred sudom.
- Da je u toku provedba jedne ųaštivne mjere, te da je ųrtva nasilja ukljućena u psihosocijalni i psihoterapijski (grupni i individualni) tretman.
- Da se saradnja sa poćiniocem nasilja u procesu izrade pisanog plana aktivnosti realizuje putem ongaųovanja socijalnog radnika.
- Da nemaju podatak o broju slućajeva gdje je prekinut tretman, a kao razlog za prekid tretmana navedeno je da osoba ostaje uz nasilnika zbog ekonomske ovisnosti, djece rođene u tom braku, zbog straha “da nasilna osoba ne ućini još nešto gore”, ili pak straha od samoće.
- Da su u 10 – 20% slućajeva terapijski i drugi vidovi tretmana rezultirali pozitivnim promjenama u ponašanju, koje se manifestuje i u sporazumnom rješavanju konflikata koji dovode do nasilja, potom kroz rad na sebi obje strane (i ųrtve i poćinitelja nasilja), te kroz nastavak saradnje sa stručnjacima u cilju rješavanja prisutnih problema.

Period od 01.07.2007 do 30.06.2008. godine:

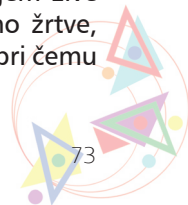
U odgovorima na postavljena pitanja iz upitnika se navodi:

- Da se ovoj instituciji obraćaju žrtve nasilja zbog nasilja u porodici, na radnom mjestu i u školi.
- Da su žrtve nasilja upućene od ljekara porodične medicine, Centra za socijalni rad, policije, a dolaze i samoinicijativno.
- Da slučajeve nasilja u porodici ne prijavljuju policiji nego žrtve nasilja upućuju u Medicu Zenica.
- Da se nasilje dešava u zajedničkom stanu u kojem žive žrtve i nasilnik, na radnom mjestu i u školi.
- Da su žrtve starosne dobi od 13 godina do 50 godina, ženskog spola, svih školskih sprema od osnovne škole do visoke stručne sprema od učenika do zaposlenih žena.
- Da žrtve nasilja u porodici iz ove institucije upućuju u Medicu Zenica zbog sveobuhvatnog pristupa problemu.
- Da je ova institucija u toku provedbe zaštitnih mjera, u psihosocijalni tretman uključivala i žrtve nasilja u porodici.
- Da je zaštitna mjera obaveznog psihosocijalnog tretmana u svim slučajevima provedena individualno.
- Da nije bilo slučajeva prekida tretmana od strane počinioca nasilja u porodici, odnosno svi koji su uključeni u tretman redovno dolaze.

NVO "Centar za pravnu pomoć ženama" Zenica

Za period od 01.01.2007.-30.06.2007. godine, navodi:

- Da se ovoj instituciji obraćaju za pomoć žrtve nasilja u porodici, najčešće zbog fizičkog nasilja.
- Da žrtve uglavnom upućuje Medica Zenica, ali da dolaze i samoinicijativno po saznanju da se u ovoj nevladinoj organizaciji pruža besplatna pravna pomoć.
- Da u skladu sa članom 7. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, slučajeve nasilja većinom prijavljuju nevladine organizacije, među kojima ponajviše Medica Zenica.
- Da se nasilje vrlo često dešava u zajedničkom stanu u kojem žive žrtve i počinioci nasilja, potom u stanu u kojem žive samo žrtve, zatim na ulici presretanjem, uz prijetnje uvođenjem u auto, pri čemu čak može doći i do fizičkog nasilja.

- Da su nasilnici životne dobi od 25 – 50 godina, ali i stariji, muškog spola, nezaposleni ili rade -na crno-, a što se tiče srodstva, riječ je o bračnom ili vanbračnom partneru, kao i o djeci kao počiniteljima nasilja.
- Da su žrtve starosne dobi od 18 - 60 godina, ženskog spola, zaposlene i nezaposlene supruge, djeca, pa i roditelji.
- Da žrtve kada se jave u ovu nevladinu organizaciju navode kao problem fizičko i psihičko nasilje, alkohol i drogu, nedostatak materijalnih sredstava supruge za samostalan život sa djecom.
- Da žrtve nasilja upućuju u Policijsku upravu i u zdravstvenu ustanovu.

Period od 01.07.200. do 30.06.2008. godine:

U podacima sadržanim u odgovorima na pitanja iz upitnika koji se odnose na ovu instituciju se navodi:

- Da se u “Centar za pravnu pomoć ženama” Zenica obraćaju za pomoć žrtve nasilja u porodici najčešće zbog fizičkog i psihičkog nasilja.
- Da žrtve nasilja najčešće dolaze samoinicijativno, ali isto tako bivaju upućene od strane rodbine i prijatelja.
- Da je od ukupnog broja osoba koje su se obratile ovom Centru za pravnu pomoć u 51% slučajeva evidentirano nasilje, a u svakom četvrtom slučaju je prisutno nasilje u porodici.
- Da u skladu sa članom 7 Zakona o zaštiti od nasilja u porodici osobu upućuju da nasilje prijavi u policiju.
- Da se nasilje dešava u zajedničkom stanu u kojem žive žrtva i nasilnik, kao i u stanu u kojem živi žrtva.
- Da, što se tiče starosne dobi kada su nasilnici u pitanje, nema pravila, riječ je o muškarcima, najčešće neobrazovanim, ali su evidentirani i teški oblici, kako fizičkog, tako i psihičkog nasilja, od strane visokoobrazovanih osoba-nasilnika, te da se najčešće radi o problematici u bračnim odnosima.
- Da su žrtve različite starosne dobi, žene svih stepena obrazovanja, kako nezaposlene, tako i zaposlene, u bračnom ili vanbračnom odnosu sa nasilnikom.
- Da kao uzrok nasilja, žrtve nasilja navode olkohl, lošu materijalnu situaciju, neriješeno stambeno pitanje i sl.

- Da žrtve nakon pružene pravne pomoći, upućuju na pružanje psihološke pomoći pri ovom Centru, te zavisno od vrste i težine nasilja, ako to već ranije žrtva nije uradila sama, upućuju je ljekaru, zatim u policiju radi prijave nasilja, a žrtvu "prate" dok god za to postoji potreba i u toku cijelog postupka, odnosno do kraja procesuiranja nasilnika.

Stručna industrijska škola Zenica

U odgovorima na postavljena pitanja u upitniku, za naznačeni period se navodi:

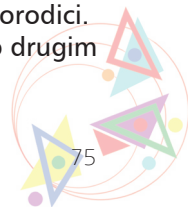
- Da im se, ali vrlo rijetko, obraćaju žrtve nasilja za pomoć i najčešće je riječ o fizičkom nasilju, mada ima i verbalnog nasilja.
- Da su slučajeve nasilja prijavljivali Centru za socijalni rad.
- Da se nasilje dešava u zajedničkom stanu u kojem žive žrtve i počinitelj/počiniteljica nasilja.
- Da su nasilnici roditelji, a ponekad i odrasla djeca muškog spola, nekvalifikovani, nezaposleni.
- Da žrtvi pomažu tako što je upućuju u Centar za socijalni rad, na terapijski razgovor, nastojeći da se utiče na izmjenu nepoželjnog ponašanja kod žrtve, uz motivaciono djelovanje pedagoga.
- Da žrtvu upućuju u Centar za socijalni rad i u Policijsku upravu

Pedagoški fakultet Zenica i Islamski pedagoški fakultet

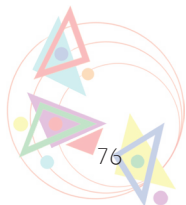
Obavijestili su nas da im se, za ovdje naznačen period, nisu obraćale žrtve nasilja u porodici, te zbog toga ne mogu ni dati odgovore na postavljena pitanja.

Kada su u pitanju problemi žrtava porodičnog nasilja, kao i poteškoće sa kojima se susreću institucije u svom radu, navodi se:

- Nespremnost žrtve za "borbu" protiv nasilnika,
- Žrtve nasilja u porodici u većini slučajeva odustaju od prijave počinitelja i nasilja u porodici.
- Žrtve nasilja u porodici odbijaju svjedočiti o nasilju u porodici.
- Nema nikakvog materijalnog obezbjeđenja žrtve nasilja u porodici.
- Žrtve ne žele da daju podatke o nastanku povrede, kao ni o drugim okolnostima koje su uticale na pojavu nasilja u porodici.

- Suočavanje žrtve tokom i nakon događanja nasilja da živi sa nasilnikom i njeno osvještavanje o aktuelnim problemima u kojim se nalazi.
- Dokazivanje da se nasilje dogodilo pred nadležnim tužilaštvom i policijskom upravom.
- Neodlučnost žrtava da govore o nasilju, te da svjedoče o tome, ili zbog straha ne žele da se vodi sudski postupak.
- Nepostojanje adekvatnog smještaja za počinioca nasilja, kako bi se izmjestio iz zajedničkog stambenog prostora.
- Nedovoljno razvijen državni aparat za borbu protiv nasilja u porodici.

Prijedlozi i preporuke za unapređenje postupaka i zaštite Źrtava nasilja u porodici:

Za unapređenje postupaka i zaštite namijenjene Źrtvama porodiĉnog nasilja, anketirani/e predstavnici/e institucija iznijeli/e su sljedeće prijedloge i preporuke:

- Neophodna je efikasna implementacija postojećih zakona
- PredlaŹe se i odgovarajuća izmjena zakona u ovoj oblasti
- NuŹna je izmjena Zakona o zaštiti od nasilja u porodici zbog nedoreĉenosti
- Proširenje nadleŹnosti iz Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, te jaĉanje i upanređenje postojećeg mahanizma zaštite
- PredlaŹe se uvođenje stroŹijih zakonskih sankcija (kazni) za poĉinitelje nasilja
- Efikasnije i prioritarno rješavanje sudskih postupaka koji se odnose na djela nasilja u porodici
- Potrebno je ažurirati sudski postupak, kako bi trajao kraće
- NadleŹni sud bi trebao imati mogućnost da poĉinioca nasilja izmjesti iz zajedniĉkog stana, te da se Źrtvi obezbijedi siguran smještaj
- Materijalno i stambeno zbrinjavanje Źrtava nasilja u porodici s obzirom da Źrtva nasilja Źivi u strahu od ponavljanja nasilja
- Osnivanje ustanove za izvršenje zaštitne mjere obaveznog lijeĉenja od alkohola
- Neophodan je efikasniji tretman Źrtava porodiĉnog nasilja od strane policije i medicinskih ustanova
- Trebalo bi omogućiti veće ovlasti u radu Centara za socijalni rad
- Neophodna je bolja sistematska uvezanost Centra za socijalni rad, policijskih uprava i škola
- Znaĉajno bi bilo organizovati stalni tim psihologa, psihijataru, socijalnih radnika... koji bi djelovao u cilju adekvatnijeg saniranja i otklanjanja posljedica nasilja po Źrtvu, uz multidisciplinarni pristup problemu nasilja u porodici, odnosno problemu spolno baziranog nasilja
- Potrebno je organizovati kontinuiranu edukaciju za roditelje i djecu, kako u školama, tako i posredstvom medija
- Od izuzetnog znaĉaja je kreiranje, donošenje i implementacija adekvatnih socijalnih programa usmjerenih prema Źrtvama nasilja u cilju saniranja posljedica preŹivljenih nasilnih situacija, kao i psihosocijalnih programa za poĉinitelje nasilja, kako bi se preveniralo i sprijeĉilo ponavljanje sluĉajeva nasilja

ZAJEDNIČKE ZALAGAČKE AKTIVNOSTI U BIH

Ovogodišnju kampanju „16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama“ organizovano i zajedno u BiH provodile su 22 nevladine organizacije iz oba bosanskohercegovačka entiteta

Združenim glasom tokom ove kampanje 22-je organizacije zahtijevale su od države BiH da:

1. Osigura pravo ženama da žive slobodno od nasilja
2. Zaustavi nekažnjavanje počinitelja nasilja

Pored zajednički sačinjenog promotivnog materijala kampanje «16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama», koji je distribuiran širom BiH, i organizovanih različitih javnih događaja, akcija i aktivnosti, predstavnice/i pomenutih nevladinih organizacija koje su zajednički provodile ovogodišnju kampanju „16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama“ pod geslom: - ZAUSTAVITE NASILJE PROTIV ŽENA, PRIMIJENITE ZAKONE – KAZNITE POČINITELJE-, sačinile/i su i **Otvorena pisma** koja su upućena na sve relevantne adrese institucija i nivoa vlasti u Federaciji BiH i Republici Srpskoj.

Sadržaje odaslanih pisama prezentiramo u cjelosti, kao ilustraciju zalagačkih aktivnosti dvadeset dvije nevladine organizacije iz Bosne i Hercegovine u nastojanju da utiču na izmjenu aktuelne zakonske regulative u oba entiteta:

Kalemeždanska 18
Tel: +387 51462 146 ,
Fax: +387 51 463 143
E-mail: office@unitedwomenbl.org
web: www.unitedwomenbl.org

Krfska 84, Banja Luka
Tel. +387 51 432 750, 432 751
Fax +387 51 432 752,
E-mail: hcabl@blic.net
web: www.hcabl.org

Banja Luka, 24.11.2008.

Za: Narodna skupština Republike Srpske
Vlada Republike Srpske
Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske
Odbor jednakih mogućnosti Republike Srpske
Gender Centar Republike Srpske
Cc: Mediji

OTVORENO PISMO

Povodom 16 dana aktivizma protiv rodno zasnovanog nasilja 2008. koju ove godine, pridružujući se globalnoj kampanji, provodimo pod sloganom: **“Zaustavite nasilje protiv žena – primijenite zakone – kaznite počinioc”**, obraćamo Vam se sa zahtjevom da:

1. u Nacrt Zakona o socijalnoj zaštiti koji je utvrđen na 98. sjednici Vlade Republike Srpske uvrstite *“osobe koje su preživjele nasilje u porodici”* kao korisnice socijalne zaštite (da se u tom smislu dopuni član 17. stav 1 tačka b, kao i član 19. u smislu obrazloženja ko se smatra osobom koja je preživjela nasilje u porodici). i
2. da se član 81. Nacrta Zakona o socijalnoj zaštiti dopuni na način da se u stav 1. doda tačka i) *“sigurne kuće za žene žrtve nasilja u porodici”*, slijedom čega je potrebno dodati i član 119 a. koji će preuzeti definiciju Sigurne kuće iz Zakona o zaštiti od nasilja u porodici i porodičnoj zajednici, odnosno, Pravilnika o načinu i mjestu sprovođenja zaštitne mjere obezbjeđenja zaštite žrtve nasilja u porodici.

Obrazloženje:

Nasilje u porodici i porodičnoj zajednici je zločin čije su žrtve predominantno žene¹. Ovaj zločin nije bio prepoznat sve do 2000. godine kada je, po prvi put u Republici Srpskoj, inkriminisan Krivičnim zakonikom², sada i Krivičnim zakonom Republike Srpske³ a zatim i Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici i porodičnoj zajednici⁴ koji prepoznaje da ova vrsta nasilja predstavlja teško kršenje ljudskih prava, a posebno ženskih ljudskih prava i prava djece⁵. Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici predviđeno je provođenje zaštitnih mjera protiv počinioca nasilja, ali i mjera zaštite žrtava putem smještaja u Sigurne kuće⁶, u skladu sa Pravilnikom o načinu i mjestu sprovođenja zaštitne mjere obezbjeđenja žrtve⁷.

Smatramo da je Nacrt zakona o socijalnoj zaštiti kakav je utvrđen na 98. sjednici Vlade Republike Srpske propustivši da prepozna osobe koje su preživjele nasilje u porodici i porodičnoj zajednici kao socijalnu kategoriju, ali i Sigurne kuće kao ustanove socijalne zaštite, doveo u pitanje provođenje navedenih zakonskih i podzakonskih propisa, ali i spremnost institucija Republike Srpske da, osim deklarativnog priznavanja prava na život bez nasilja u porodici, omoguće žrtvama i osobama koje su preživjele ovu vrstu nasilja, da se koriste pravima iz socijalne zaštite.

Nada Golubović, predsjednica

Lidija Živanović, izvršna direktorica

¹ "Centri javne bezbjednosti Banjaluka, Bijeljina, Doboj, Istočno Sarajevo i Trebinje dostavili su podatke iz kojih se vidi da je u 2006. godini evidentirano 537 slučajeva nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici od čega je prijavljeno 277 muškaraca i 12 žena. U 231 slučaju žrtva je bila osoba ženskog spola, a u 39 slučajeva muškog spola. U 2007. godini prijavljeno je 464 slučaja nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici, a žrtve su u 121 slučaju bili muškarci i u 445 slučajeva žene i što je naročito zabrinjavajuće u 37 slučajeva to su bili dječaci, a u 48 slučajeva djevojčice". Preuzeto iz: "Nacrt Strategije za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini za period 2008 – 2010", Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, Agencija za ravnopravnost polova Bosne i Hercegovine, str. 9.

² Krivični zakonik Republike Srpske. "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 22/00.

³ Krivični zakon Republike Srpske. "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 49/03, 108/04, 37/06 i 70/06

⁴ "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 118/05, 17/08

⁵ član 3 kojim se mijenja član 6, stav 2: "Nasilje u porodici, a posebno nasilje prema ženama i djeci unutar porodice predstavlja teško kršenje ženskih i ljudskih prava djece", Službeni glasnik Republike Srpske 17/08.

⁶ član 4 kojim se mijenja član 7, stav 2-6, ibidem.

⁷ "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 97/06.

Za: Parlament Federacije Bosne i Hercegovine

- Zastupnički dom

- Dom naroda

Komisija za ravnopravnost spolova Zastupničkog doma Parlamenta FBiH

Komisija za ravnopravnost spolova Doma naroda Parlamenta FBiH

Vlada Federacije Bosne i Hercegovine

Federalno ministarstvo rada i socijalne politike

Gender Centar Federacije Bosne i Hercegovine

Nadležna kantonalna ministarstva za rad i socijalnu politiku

Cc: Mediji

OTVORENO PISMO

Povodom 16 dana aktivizma protiv rodno zasnovanog nasilja 2009. koju ove godine, pridružujući se globalnoj kampanji, provodimo pod sloganom: **“Zaustavite nasilje protiv žena – primijenite zakone – kaznite počinioce”**, obraćamo Vam se sa zahtjevom da:

1. u Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom („Službene novine Federacije BiH“, br. 36/99, 54/04 i 39/06), kao i kantonalne zakone koji tretiraju ovu oblast, uvrstite *“osobe koje su preživjele nasilje u porodici”* kao korisnice socijalne zaštite i
2. da se u Nacrt Zakona o zaštiti od nasilja u porodici ili Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom, kao i kantonalne zakone koji tretiraju ovu oblast, dodaju *“sigurne kuće za žene žrtve nasilja u porodici”*, slijedom čega je potrebno dati i definiciju „sigurne kuće“ kao i uspostaviti kriterije za osnivanje.

Obrazloženje:

Nasilje u porodici i porodičnoj zajednici je zločin čije su žrtve predominantno žene. Ovaj zločin nije bio prepoznat sve do 2003. godine kada je, po prvi put u Federaciji Bosne i Hercegovine, inkriminisan Krivičnim zakonom Federacije Bosne i Hercegovine¹ a zatim i Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici². Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici predviđeno je provođenje zaštitnih mjera protiv počinioca nasilja, ali i mjera zaštite žrtava putem smještaja u socijalnim ili drugim centrima (kućama spasa)³.

Smatramo da je Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom, kao i zakoni koji na kantonalnom nivou regulišu ovu oblast, potrebno dopuniti na način da se u izmjene i dopune istih uvrste osobe koje su preživjele nasilje u porodici i porodičnoj zajednici kao socijalna kategorija, ali i Sigurne kuće kao ustanove socijalne zaštite, čime bi se iskazala spremnost institucija Federacije Bosne i Hercegovine da, osim deklarativnog priznavanja prava na život bez nasilja u porodici, omoguće žrtvama i osobama koje su preživjele ovu vrstu nasilja, da se koriste pravima iz socijalne zaštite.

¹ Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", br.36/03,21/04, 69/04 i 18/05)

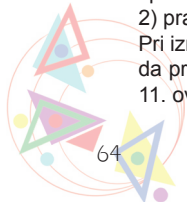
² "Službene novine Federacije BiH", br. 22/05 i 51/06)

³ „Zaštitna mjera osiguranja zaštite osobe izložene nasilju kojoj je život u opasnosti može se izreći za osobu koja je izložena nasilju radi njene fizičke zaštite i osiguranja da može ostvariti svoja prava ili interese bez straha i opasnosti po ugrožavanje svog života.

Zaštitnom mjerom iz stava 1. ovog člana osobi izloženoj nasilju osigurava se:

- 1) privremeni smještaj i zbrinjavanje u socijalnim ili drugim centrima (kućama spasa) ili kod drugih porodica, odnosno na drugim pogodnim mjestima,
- 2) pravo na privremeno izdržavanje iz alimentacionog fonda.

Pri izricanju ove mjere sud za prekršaje izdat će nalog odgovarajućoj ustanovi ili centru da primi na privremeni smještaj i zbrinjavanje žrtvu nasilja do provedbe mjere iz člana 11. ovog Zakona..“

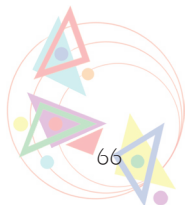

Lista korištenih dokumenata:

- Nacrt strategije za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici za BiH 2008 - 2010 (<http://www.arsbih.gov.ba/?PID=7&RID=342> , pristupljeno u decembru, 2008.)
- Strateški plan za prevenciju nasilja u porodici za Federaciju BiH (2009-2010) (http://www.fgenderc.com.ba/bh/strateski_plan/strateski_plan_hr.pdf, pristupljeno u decembru, 2008.)
- Akcioni plan za borbu protiv nasilja u Republici Srpskoj (2007 – 2008) (<http://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/centri/gendercentarrs/Pages/default.aspx>, pristupljeno u novembru, 2008.)
- Gender akcioni plan Bosne i Hercegovine , usvojen 14.09.2006. godine, (www.arsbih.gov.ba/download.aspx?id=422, pristupljeno u decembru, 2008.)
- Državna strategija za borbu protiv nasilja nad djecom (2007. – 2010). (http://www.savethechildnorrway-see.ba/d_upload/strategijaB.pdf, pristupljeno u decembru, 2008.)
- Strategija protiv maloljetničkog prijestupništva u BiH (2006-2010) (<http://www.mhrr.gov.ba/Vijece/PDF/BiH%20STRATEGIJA%20MP.pdf>, pristupljeno u decembru, 2008.)

- Studija o nasilju u porodici u Bosni i Hercegovini, Helsinški parlament Banja Luka, Organizacija žena „Lara“ Bijeljina i Udruženje građanki „Žene ženama“ Sarajevo, Banja Luka, decembar 2005. godine
- „Započinje krikom i nikada ne smije završiti u tišini“-Nasilje u porodici nije stvar porodice!!! Izdanja Parlamentarne skupštine BiH, Publikacija br. 50, Sarajevo 2008. godine
- Akcioni plan za sprečavanje trgovine ljudima u BiH (2008 – 2012) (<http://www.anti-trafficking.gov.ba/?otvori=dokumenti&kat=1>, pristupljeno, decembar, 2008.)
- Ustav Bosne i Hercegovine (http://www.ccbh.ba/public/down/USTAV_BOSNE_I_HERCEGOVINE_bos.pdf, pristupljeno u decembru, 2008.)
- Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, br. 16/03) (<http://www.viktorija99.ba/files/zakon/zakon-o-ravnopravnosti-spolova.pdf>, pristupljeno u decembru, 2008.)
- Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05) (<http://www.tuzilastvobih.gov.ba/?opcija=sadržaj&id=42&jezik=b>, pristupljeno u decembru, 2008.)
- Krivični zakon Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 49/03, 108/04, 37/06 i 70/06) (<http://www.mup.vladars.net/zakoni/pdf/Krivicni%20zakon%20Republike%20Srpske.pdf>, pristupljeno u decembru, 2008.)
- Krivični zakon Brčko distrikta („Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH“ br. 10/03, 45/04 i 06/05) (http://www.tuzilastvobih.gov.ba/files/docs/zakoni/Krivicni_zakon_Brcko_distrikta_10_03_bos_web.pdf, pristupljeno u decembru, 2008.)
- Zakon o zaštiti od nasilja u porodici Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 118/05, 17/08) (http://www.narodnaskupstinars.net/lat/zakoni/zakon.php?id_zakona=127, pristupljeno u decembru, 2008.)
- Zakon o zaštiti od nasilja u porodici Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH“, broj 22/05 i 51/06) (<http://www.fbihvlada.gov.ba/bosanski/zakoni/2005/zakoni/11bos.htm>, pristupljeno u decembru, 2008.)

- Porodiĉni zakon Federacije Bosne i Hercegovine („SluŹbene novine F BiH“, broj 30/05 i 41/05) (<http://www.fbihvlada.gov.ba/bosanski/zakoni/index.php>, pristupljeno u decembru, 2008.)
- Rezolucija o borbi protiv nasilja nad Źenama u porodici“ („SluŹbeni glasnik BiH“, broj: 15/08) (http://www.coe.int/t/pace/campaign/stopviolence/Source/bih_resolution_jan2008_en.pdf, pristupljeno u decembru, 2008)
- Rezolucija o spreĀavanju maloljetniĉke delikvencije i postupanju u sluĉaju nasilja meĉu djecom i mladima («SluŹbene novine Federacije BiH», broj 10/08)
- Zakon o socijalnoj skrbi, zaŹtiti civilnih Źrtava rata i zaŹtiti porodica s djecom («SluŹbene novine Kantona Sarajevo», br. 16/02, 8/03, 2/06 i 21/06)
- Zakon o socijalnoj zaŹtiti, zaŹtiti civilnih Źrtava rata i zaŹtiti porodica s djecom («SluŹbene novine Tuzlanskog kantona», broj 12/00) (<http://www.klubsdp.org/sdptk/parlament/usvzakoni/soczastita.htm>, pristupljeno u decembru, 2008.)

